FIL-QORTI TAL-MAĠISTRATI (MALTA)
BĦALA QORTI TA' ĠUDIKATURA KRIMINALI

MAĠISTRAT NATASHA GALEA SCIBERRAS B.A., LL.D.

Kawża Nru: 347/2005

Il-Pulizija
(Spettur Norbert Ciappara)

vs

Edward Cardona
(ID 461382 (M))

Illum: 9 ta' Novembru, 2021

Il-Qorti,

Wara li rat l-imputazzjonijiet miġjuba fil-konfront tal-imputat **Edward Cardona** ta' 20 sena, iben Patrick u Mary nee` Lomax, imwieled nhar il-11 ta' Awwissu 1982, residenti Ledmar Court, Flt 4, Triq A. Caningam, Buġibba, detentur tal-karta tal-identita` bin-numru 461382(M);

Akkużat talli f'dawn il-Gżejjer, fil-25 ta' Mejju 2003 u matul l-aħħar xahrejn qabel din id-data kif ukoll illi fil-lejl ta' bejn it-30 ta' April 2004 u l-1 ta' Mejju 2004[1]:

Biegħ, ikkonsenja jew ittraffika mediċina ristretta u psikotropika (*ecstasy*) bi ksur tar-Regolament 3(1) tal-Avviż Legali 22 tal-1985, kif sussegwentement emendat u l-Artikoli 40A u 120A u t-Tielet skeda tal-Ordinanza dwar il-Professjoni

[1] Ara d-digriet tal-Qorti kif diversament preseduta tal-4 ta' Mejju 2007, li permezz tiegħu l-Qorti awtorizzat din iż-żieda ossia illi fl-ewwel paragrafu jiżdiedu l-kliem "*kif ukoll fil-lejl ta' bejn it-30 ta' April 2004 u l-1 ta' Mejju 2004*" (a fol. 43 tal-proċess).

Medika u l-Professjonijiet li għandhom x'jaqsmu magħha, Kap 31 tal-liġijiet ta' Malta u l-Att V tal-1985, kif emendat.

Kif ukoll talli:

Kellu fil-pussess tiegħu mediċina ristretta u psikotropika (*ecstasy*) bi ksur tar-Regolament 3(1) tal-Avviż Legali 22 tal-1985, kif sussegwentement emendat u l-Artikoli 40A u 120A u t-Tielet skeda tal-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika u l-Professjonijiet li għandhom x'jaqsmu magħha, Kap 31 tal-Liġijiet ta' Malta u l-Att V tal-1985, kif emendat, liema droga instabet f'tali ċirkostanzi li juru li ma kinitx għall-użu esklussiv tiegħu.

U aktar talli:

Ikkommetta dawn ir-reati f'lok, fond jew post jew f'inqas minn distanza ta' mitt metru minn post fejn jiltaqgħu ż-żgħażagħ.

Il-Qorti ġiet mitluba ukoll sabiex barra milli tapplika l-piena skont il-liġi, tordna lill-imputat iħallas l-ispejjeż li għandhom x'jaqsmu mal-ħatra tal-esperti, skont l-Artikolu 533(1) tal-Kap. 9 tal-Liġijiet ta' Malta.

Rat illi ċ-ċitazzjoni odjerna ġiet intavolata mill-Prosekuzzjoni fir-Reġistru ta' din il-Qorti fil-15 ta' Ottubru 2005;

Rat illi din il-kawża ġiet assenjata lill-Maġistrat sedenti permezz tal-assenjazzjoni tad-doveri tal-1 ta' Frar 2013;

Rat l-atti kollha tal-każ u d-dokumenti esebiti, inkluż l-Ordni tal-Avukat Ġenerali bis-saħħa tas-sub-artikolu (2) tal-Artikolu 120A tal-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika w il-Professjonijiet li għandhom x'Jaqsmu Magħha (Kap. 31 tal-Ligijiet ta' Malta), sabiex din il-kawża tinstema' minn din il-Qorti bħala Qorti Kriminali[2];

Rat ukoll illi waqt l-eżami tiegħu mill-ġdid skont il-liġi, fis-27 ta' Lulju 2007, l-imputat wieġeb li mhux ħati tal-imputazzjonijiet miġjuba kontra tiegħu[3];

Rat il-Kontro-Ordni tal-Avukat Ġenerali bis-saħħa tal-Artikolu 31 tal-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi (Kap. 101) u tas-sub-artikolu (2C) tal-Artikolu 120A tal-Ordinanza dwar il-Professjoni Medika u l-Professjonijiet li għandhom x'jaqsmu magħha (Kap. 31) datat 21 ta' Mejju 2009, sabiex l-imputat odjern jiġi proċessat quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura

[2] Ara a fol. 44 tal-proċess.
[3] Ara a fol. 52 tal-proċess.

Kriminali fuq l-akkużi miġjuba kontra tiegħu għal ksur tal-provvedimenti tal-istess Ordinanzi[4];

Rat illi fis-seduta tas-27 ta' Lulju 2007, il-Prosekuzzjoni u d-difiża qablu li t-*Tattingers Nightclub* u l-*Axis Discotheque* huma żewġ *clubs* fejn jiltaqgħu ż-żgħażagħ. Wara din id-dikjarazzjoni, id-difiża qablet illi f'każ ta' sejbien ta' ħtija dwar l-imputazzjonijiet prinċipali, allura għandu jirriżulta wkoll l-aggravju tad-distanza[5];

Rat illi fis-seduta tat-22 ta' April 2013, il-partijiet ddikjaraw illi kienu qegħdin jeżentaw lil din il-Qorti, kif preseduta, milli terġa' tisma' l-provi kollha mressqa sa dakinhar quddiem il-Qorti kif diversament preseduta[6];

Rat illi fis-seduta tat-28 ta' Novembru 2018, il-Qorti ddikjarat il-provi tad-difiża magħluqin[7];

Rat illi l-Prosekuzzjoni ddikjarat illi kienet qed tirrimetti ruħha għall-provi prodotti u semgħet it-trattazzjoni finali tad-difiża.

Ikkunsidrat:

Illi in sostenn tal-imputazzjonijiet miġjuba kontra l-imputat, il-Prosekuzzjoni ressqet is-segwenti xhieda u provi:

Illi l-provi konnessi mal-inċident tal-25 ta'Marzu 2003 u x-xahrejn ta' qabel huma s-segwenti:

1. **L-Ispettur Norbert Ciappara** esebixxa bott tal-plastik flimkien ma' tmienja u ħamsin (58) pillola suspettati *ecstasy,* li kienu fl-istess bott, liema bott ġie elevat mill-art wara li ntrema minn Edward Cardona.[8] Huwa jgħid illi fil-25 ta' Mejju 2003, il-Pulizija rċeviet informazzjoni illi l-imputat seta' kien qiegħed jittraffika l-*ecstasy* ġewwat-*Tattingers night club*. WPS 45 Marisa Bartolo u PC 451 Aaron Bugeja, li kienu jinsabu ġewwa l-imsemmi *night club,* identifikaw lill-imputat u avviċinawh. Kif resqu fuqu, l-imputat deher jarmi bott iswed tal-*films,* li fih kien hemm l-imsemmija pilloli. Ix-xhud jgħid illi dakinhar stess, l-imputat irrilaxxja stqarrija, liema stqarrija huwa esebiha bħala Dok. NC2.[9] Ix-xhud jgħid ukoll illi

[4] Ara a fol. 125 tal-proċess.
[5] Ara a fol. 50 u 51 tal-proċess. Ara wkoll id-dikjarazzjoni tad-difiża fis-sens illi "*taqbel illi l-Axis u t-Tattingers huma stabbilimenti fejn jiltaqghu z-zghazagh u ghalhekk m'hemmx bzonn hatra ta' espert*." (a fol. 77 tal-proċess).
[6] Ara a fol. 145 tal-proċess.
[7] Ara a fol. 198 tal-proċess.
[8] Dan ġie esebit bħala Dok. NC1.
[9] Ara l-istqarrija a fol. 16 u 17 tal-proċess.

għalkemm l-imputat kien ipprova jassisti lill-Pulizija sabiex jinqabad il-fornitur tiegħu, il-Pulizija ma kinitx waslet fuq din l-informazzjoni.[10]

2. **PS 1086 Johann Micallef** xehed illi huwa kien xhud tal-istqarrija rilaxxjata mill-imputat nhar il-25 ta' Mejju 2003.[11]

3. **Second SM 45 Marisa Bartolo** xehdet illi fil-25 ta' Mejju 2002, flimkien ma' PC 451, marru sabiex jagħmlu spezzjoni ġewwa l-istabbiliment *Tattingers*, fejn raw lill-imputat li kien qiegħed mal-*bar*. Kif avviċinawh, huwa ġie nnutat jarmi bott tal-*films* tal-35mm, liema bott ġie miġbur minnha. L-imputat ġie arrestat u ttieħed ġewwa kamra fl-istess stabbiliment, fejn infetaħ il-bott u nstab li kien jikkontjeni sebgħa u ħamsin (57) pillola. Huwa ttieħed ġewwa l-Kwartieri Ġenerali tal-Pulizija sabiex tkompli l-investigazzjoni min-naħa tal-Ispettur Norbert Ciappara.[12]

4. **PC 451 Aaron Bugeja** xehed illi fil-25 ta' Mejju, meta hu kien *off duty*, kien irċieva telefonata fejn ingħata informazzjoni li ċertu Edward Cardona magħruf bħala Fester kien ser ikollu xi droga fuqu ġewwa l-istabbiliment *Tattingers*. Spjega illi huwa għadda din l-informazzjoni lil WPS 45 u l-Pulizija marru fuq il-post indikat. Jgħid ukoll illi huwa ma kienx mar fuq il-post.[13]

5. Mir-relazzjoni tal-espert ix-**Xjenzat Godwin Sammut** maħtur minn din il-Qorti, kif diversament preseduta, sabiex janalizza l-pilloli esebiti[14], jirriżulta illi nhar l-14 ta' Settembru 2006, huwa ngħata dokument wieħed konsistenti f'*envelope* ta' lewn kannella mmarkat S/B/105/06 li fuqu kien hemm *sticker* bil-kliem "Laboratorju Nazzjonali ta' Malta Diviżjoni Forensika" u li fih kien hemm:

(i) Borża tal-plastik trasparenti bin-numri 325 u 58 miktuba fuqha li fiha: Karta bil-kliem <u>Data</u> 25/05/03 <u>Ħin</u> 1:55Hrs <u>Elevat/i minn</u> l-art wara li ġew mormija minn Edward Cardona <u>fil-preżenza ta'</u> Edward Cardona <u>minn</u> WPC 545, PC 579, WPC 119, bott żgħir tal-plastik vojt u borża tal-plastik trasparenti li fiha 31 pillola ta' lewn abjad.

---

[10] Ara din ix-xhieda a fol. 7 u 8 tal-proċess u a fol. 13 sa 15 tal-proċess. In konnessjoni ma' din l-aħħar parti tax-xhieda tal-Ispettur Ciappara, xehed ukoll **PC 10 Trevor Cassar Mallia** li jgħid illi fil-25 ta' Mejju 2003, fuq struzzjonijiet tal-Ispettur Ciappara, marru flimkien mal-imputat ġewwa Ħaż Żebbuġ, fejn l-istess imputat kellu jiltaqa' mal-fornitur tiegħu, li kellu jmur fuq il-post b'vettura tal-għamla Peugeot 205 ta' lewn isfar. Huma osservaw lill-imputat, li kien riekeb fil-vettura tiegħu, Fiat Brava, iżda l-vettura l-oħra baqgħet ma dehritx (ara a fol. 53 u 54 tal-proċess).

[11] Ara a fol. 18 u 19 tal-proċess.

[12] A fol. 31 u 32 tal-proċess.

[13] A fol. 33 u 34 tal-proċess.

[14] Ara d-digriet tal-1 ta' Settembru 2006, a fol. 11 tal-proċess.

(ii) Borża tal-plastik trasparenti li fiha 27 borża trasparenti li kull waħda fiha trab ta' lewn abjad (pillola mfarka li fuqha sar l-analiżi) [15].

Dwar dan id-dokument, l-espert ikkonkluda illi mill-estratti meħuda mill-pilloli (58 pillola) li ġew analizzati, instabet is-sustanza ***3,4-Methylenedioxymethampthetamine (MDMA)***. Din is-sustanza hija kkontrollata bil-liġi taħt it-Tielet Skeda, Parti A tal-Kapitolu 31 tal-Liġijiet ta' Malta.[16]

Mit-tieni relazzjoni tal-istess espert **ix-Xjenzat Godwin Sammut**, maħtur minn din il-Qorti, kif diversament preseduta, sabiex jagħmel valutazzjoni tal-pilloli in kwistjoni[17], jirriżulta illi skont il-*Malta Drug Situation – 2006 National Report*, pillola ecstasy fis-sena 2005 kienet tiswa minimu ta' sitt ewro (€6) jew massimu ta' erbatax-il ewro (€14). Għalhekk il-valur ta' tmienja u ħamsin (58) pillola *ecstasy* li nstabu fil-każ odjern jammonta għal minimu ta' €348 jew massimu ta' €812.[18]

Illi mill-provi konnessi mal-inċident tal-lejl ta' bejn it-30 ta' April 2004 u l-1 ta' Mejju 2004 jirriżulta s-segwenti:

6. **Gavin Bugeja** xehed għall-ewwel darba f'dawn il-proċeduri fis-seduta tal-5 ta' Mejju 2009. Huwa jgħid illi huwa ġie nvestigat dwar inċident illi seħħ fid-29 jew fit-30 ta' April 2004, meta ġie mwaqqaf mill-Pulizija waqt illi kien jinsab fl-istabbiliment *Axis*. Jgħid illi huwa nstab illi kien fil-pussess ta' pakkett li fih kien hemm madwar erbgħa u għoxrin (24) pillola *ecstasy*. Xehed illi dakinhar huwa kien dieħel f'*party* meta l-imputat talbu jdaħħal dan il-pakkett u huwa hekk għamel. L-imputat qallu illi ta' dan kien ser jagħtih is-somma ta' għoxrin Lira Maltin (Lm20), għalkemm wara jgħid ukoll illi ma jafx kinux Lm20 jew Lm50 għaliex kien għadda ż-żmien. Dak iż-żmien huwa ma kienx jaħdem u għalhekk aċċetta li jdaħħal il-pakkett. Żied jgħid illi huwa kien sar jaf lill-imputat meta ltaqgħu ġewwa d-diskoteka *Tattingers* u li huwa ma kienx jieħu *ecstasy,* iżda ħaxixa.[19]

Illi dwar din ix-xhieda, il-Qorti tqis illi mill-atti proċesswali tal-proċeduri fil-konfront ta' Bugeja, allegati mal-atti tal-proċeduri odjerni[20], jirriżulta ċar illi dakinhar li Bugeja ta din ix-xhieda tiegħu, il-kawża fil-konfront tiegħu kienet

[15] Ara din ir-relazzjoni a fol. 40 tal-proċess u x-xhieda tax-Xjenzat Godwin Sammut, li fiha jagħraf din ir-relazzjoni u jikkonferma l-kontenut tagħha, a fol. 38 sa 39 u a fol. 55 sa 56 tal-proċess.
[16] Ara r-relazzjoni esebita a fol. 40 tal-proċess.
[17] Ara d-digriet ta' din il-Qorti kif diversament preseduta tal-14 ta' April 2008 (a fol. 77 tal-proċess).
[18] Ara din ir-relazzjoni a fol. 108 tal-proċess.
[19] Ara a fol. 118 sa 120 tal-proċess.
[20] Ara iżjed 'l isfel dwar dan.

għadha pendenti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali u għalhekk il-każ fil-konfront tiegħu kien għadu ma ġiex deċiż, bil-konsegwenza wkoll illi huwa kien għadu imputat tal-istess reat li fuqu kienet meħtieġa x-xhieda tiegħu, u għalhekk ai termini tal-Artikolu 636(b) tal-Kodiċi Kriminali, kif interpretat *a contrario sensu* mill-Qrati tagħna[21], f'dak l-istadju x-xhieda tiegħu ma kinitx ammissibbli bħala prova.

Madankollu, l-istess **Gavin Bugeja** xehed darbtejn oħra f'dawn il-proċeduri, wara li l-każ tiegħu ġie deċiż definittivament mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-21 ta' Jannar 2011.

> Fit-tieni xhieda tiegħu quddiem din il-Qorti kif diversament preseduta fit-18 ta' Frar 2011, l-istess **Gavin Bugeja** jgħid illi huwa kien inqabad wara li l-imputat tah pakkett bil-pilloli biex idaħħalhomlu ġewwa l-*Axis nightclub*. Jgħid illi hekk kif huwa kien ġewwa l-istabbiliment, qabduh il-Pulizija. Jgħid ukoll illi ma jiftakarx meta seħħ dan kollu eżattament, iżda mingħalih kien xi t-28 ta' Frar. Jgħid illi l-imputat kien talbu jdaħħal dawn il-pilloli meta ltaqa' miegħu barra, faċċata l-istabbiliment *Axis,* dak il-ħin stess, fejn tah pakkett tas-sigaretti li kien fih il-pilloli. Jgħid illi ta' dan kien ser jaqla' Lm20. Meta daħal ġewwa, lill-imputat ma sabu mkien.[22]
>
> L-istess **Gavin Bugeja** xehed għall-aħħar darba quddiem din il-Qorti kif preseduta nhar is-27 ta' Mejju 2013, fejn qal illi in konnessjoni ma' dan il-każ, huwa ġie kkundannat tmien xhur priġunerija, li l-każ seħħ fis-sena 2004, li fil-pussess tiegħu kellu 22 pillola, illi huwa nqabad ġewwa l-istabbiliment *Axis*, illi kien mar fuqu ċertu Edward Cardona u dan kien staqsih jekk idaħħallux il-pilloli. Jgħid illi huwa aċċetta li jagħmel dan u hekk kif kien fl-istabbiliment, ġie arrestat mill-Pulizija. Huwa ndika lill-imputat bħala Edward Cardona li rrefera għalih fix-xhieda tiegħu. Jaf li l-imputat kien ser jagħtih xi flus bħala ħlas, iżda ma ftakarx kemm. Jgħid ukoll illi qabel, huwa ġieli kien ra lill-imputat ġewwa *Tattingers* u ġieli tkellmu. Din kienet l-unika darba li huwa għamel dan għall-imputat.[23]

Fuq talba tad-difiża sabiex jiġu allegati l-atti tal-kawża fl-ismijiet 'Il-Pulizija vs Gavin Bugeja' deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali[24], **Oriana Deguara**, Deputat Reġistratur, esebiet vera kopja tal-proċess fil-kawża fl-ismijiet '**Pulizija**

---

[21] Ara f'dan is-sens **Il-Pulizija vs Pasqualino Deguara, *omissis, omissis***, deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali fis-17 ta' Mejju 2017 u **Ir-Repubblika ta' Malta vs Kevin Sammut**, deċiża mill-Qorti Kriminali fid-29 ta' Lulju 2021, li tirreferi għall-ġurisprudenza dwar dan il-punt.
[22] A fol. 132 sa 135 tal-proċess.
[23] Ara a fol. 147 sa 152 tal-proċess.
[24] Ara din it-talba a fol. 130 tal-proċess.

Spettur Norbert Ciappara vs Gavin Bugeja' Appell Numru 371/2009, deċiż fil-21 ta' Jannar 2011.[25]

Da parti tagħha, id-difiża ressqet is-segwenti xhieda u provi:

1. **L-Uffiċjal tal-*Probation* Donalise Livori** ippreżentat *Social Inquiry Report* dwar l-imputat. Mill-istess rapport jirriżulta illi huwa rċieva trobbija tajba, għalkemm ma kinitx faċli stante li missieru kellu l-vizzju tal-alkohol u għandu relazzjoni b'saħħitha mal-familjari tiegħu. Jirriżulta illi l-imputat beda jabbuża mid-droga kokaina u *ecstasy* meta kellu sbatax-il sena u dan meta kien ikun ma' sħabu, waqt il-*weekends* jew waqt xi *party*. Skont hu, l-użu tad-droga ma kienx wieħed frekwenti, u qatt ma rah bħala xi vizzju li ma kienx jgħaddi mingħajru. Madankollu, kemm oħtu kif ukoll ommu jgħidu illi kienu jsiru diversi żjarat fid-dar tagħhom mingħand persuni li kienu jitolbu l-flus, wara li l-imputat kien ikun issellef il-flus mingħandhom. Meta tressaq dwar il-każ odjern, huwa ddeċieda li jnaqqas mill-użu tad-droga, u sostna li kien ilu iżjed minn sena ma jagħmel użu minn sustanzi lleċiti. Huwa jgħid illi minkejja li fittex l-għajnuna mill-Aġenzija Caritas, irnexxielu jaqta' l-abbuż tad-droga waħdu. Irriżulta illi l-istess imputat kellu kuntatt mal-imsemmija Aġenzija, kif ukoll mal-Fondazzjoni Oasi. Test tal-kampjun tal-urina li ttieħed lill-imputat ġewwa d-Dipartiment tal-*Probation* u *Parole* fit-23 ta' Ġunju 2016 irriżulta fin-negattiv għal sustanzi lleċiti, fil-waqt li test ieħor fit-12 ta' Lulju 2016, irriżulta fil-pożittiv għall-*cannabis*.[26] L-imputat ilu jaħdem minn meta kellu sittax-il sena u fiż-żmien tar-rapport, kien ilu fl-istess impjieg għal disa' xhur. Skont il-*Probation Officer*, l-imputat igawdi minn appoġġ kbir minn dawk ta' madwaru, u qed jgħix ħajja ta' bżulija.[27]

2. **Lieutenent Helenio Galea** xehed illi l-imputat kien il-ħabs taħt arrest preventiv mill-11 ta' Marzu 2019 sat-18 ta' Marzu 2019, kif ukoll bejn it-18 ta' Lulju 2013 u l-4 ta' Settembru 2013 u bejn id-29 ta' Ġunju 2017 u t-30 ta' Ġunju 2017. B'kollox l-imputat għamel sitta u ħamsin (56) jum taħt arrest preventiv in konnessjoni ma' każ ieħor, li minnu eventwalment ġie lliberat.[28]

Ikkunsidrat ukoll:

[25] Dan il-proċess jinsab esebit bħala 'Dok. OD 1' a fol. 139 tal-proċess.
[26] Dwar dan madankollu fil-konklużjonijiet tagħha, l-istess Uffiċjal tal-*Probation* tgħid illi l-kampjun tal-urina li ttieħed lill-imputat fit-12 ta' Lulju 2016 ukoll irriżulta fin-negattiv għas-sustanzi lleċiti, inkluż il-*cannabis*.
[27] Ara s-*Social Inquiry Report* esebit bħala 'Dok. DL' a fol. 172 sa 185 u x-xhieda ta' Donalise Livori, li fiha tagħraf il-kontenut tar-rapport u tikkonfermah, a fol. 170 sa 171 tal-proċess.
[28] A fol. 209 sa 213 tal-proċess.

Fil-kors tat-trattazzjoni tagħha d-difiża għamlet referenza għall-fatt illi meta l-imputat irrilaxxja l-istqarrija tiegħu lill-Pulizija Eżekuttiva, huwa la ngħata d-dritt illi jottjeni parir legali qabel l-interrogatorju tiegħu, u lanqas ma ngħata d-dritt illi jkun assistit minn avukat waqt l-istess interrogatorju u illi għaldaqstant din l-istqarrija hija inammissibbli bħala prova.

Illi jirriżulta mill-provi prodotti illi l-imputat irrilaxxja stqarrija lill-Pulizija Eżekuttiva fil-25 ta' Mejju 2003, wara li ngħata s-solita twissija skont il-liġi, iżda mingħajr il-jedd li jottjeni parir legali qabel l-interrogatorju tiegħu u mingħajr il-jedd li jkun assistit minn avukat waqt l-istess interrogatorju. Fil-fatt l-ewwel jedd daħal fis-seħħ fil-liġi Maltija fl-10 ta' Frar 2010, permezz tal-Avviż Legali 35 tas-sena 2010, fil-waqt illi t-tieni jedd daħal fis-seħħ fit-28 ta' Novembru 2016, permezz tal-Avviż Legali 401 tas-sena 2016.

F'dan ir-rigward din il-Qorti tagħmel referenza għas-sentenza tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem tat-12 ta' Jannar 2016 fil-każ **Mario Borg v. Malta**, kif ukoll għas-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali fl-ismijiet **The Republic of Malta vs Chukwudi Onyeabor** tal-1 ta' Diċembru 2016, fejn hemmhekk il-Qorti għamlet referenza għal diversi sentenzi tal-Qorti Kostituzzjonali ossia **Carmel Saliba vs Avukat Generali** tas-16 ta' Mejju 2016, **Stephen Nana Owusu vs Avukat Generali** tat-30 ta' Mejju 2016, **Malcolm Said vs Avukat Generali et** tal-24 ta' Ġunju 2016 u **Aaron Cassar vs Avukat Generali et** tal-11 ta' Lulju 2016 u għaddiet sabiex tiddeċiedi illi "*the denial of the right to legal assistance at the pre-trial stage as a result of a systematic restriction applicable to all accused persons must today be held to be in violation of the conditions for the admissibility of an accused's statement*."

Il-Qorti tirreferi wkoll għas-sentenza mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali fil-5 ta' Ottubru 2018, fl-ismijiet **Christopher Bartolo vs Avukat Ġenerali et**, f'liema każ fl-istqarrijiet tiegħu, ir-rikorrenti minkejja li qabel irrilaxxja l-ewwel stqarrija, kien ingħata parir mingħand l-avukat tiegħu li f'dak l-istadju ma jgħid xejn lill-pulizija, huwa xorta waħda rrisponda għad-domandi waqt l-interrogatorju li sarlu, bir-riżultat li stqarr fatti li kienu inkriminanti għalih, in kwantu ammetta li kien jixtri d-droga kemm għall-użu personali tiegħu, kif ukoll sabiex ibiegħ minnha lil terzi. Fis-sentenza tagħha, il-Qorti Kostituzzjonali qalet hekk dwar l-istqarrijiet rilaxxjati mill-istess rikorrenti mingħajr il-jedd ta' assistenza legali waqt l-interrogatorji tiegħu:

> "36. Mill-premess jirrizulta manifest li l-istqarrijiet rilaxxjati mir-rikorrent ser ikollhom kif fil-fatt gja` kellhom quddiem il-Qorti Kriminali impatt fil-proceduri kriminali, mhux in kwantu ghall-ammissjonijiet, izda in kwantu l-kontenut taghhom kien ittiehed in konsiderazzjoni fil-quantum tal-piena imposta fuqu mill-Qorti Kriminali, u issa huwa car li anke l-

Qorti tal-Appell Kriminali ser tiehu konsiderazzjoni tal-kontenut tal-istqarrijiet f'dan ir-rigward. Ghalhekk, ghalkemm il-proceduri kriminali ghadhom pendenti u ghalhekk ma jistax f'dan l-istadju jigi determinat jekk kienx hemm lezjoni ta' smigh xieraq f'dawk il-proceduri, jekk l-istqarrijiet jithallew fil-process tal-proceduri kriminali, dawn wisq probabbilment ser isir uzu minnhom mill-Qorti tal-Appell Kriminali bi pregudizzju jew vantagg ghall-akkuzat fil-kwantifikazzjoni tal-piena, kemm dik karcerarja kif ukoll ghal dak li tirrigwarda l-multa li tista' tigi imposta.

37. Fid-dawl tal-premess <u>it-tehid tal-istqarrijiet zgur li ser ikollhom impatt fuq l-ezitu tal-process kriminali u, ladarba dan isir, x'aktarx ser isir ksur tad-dritt tal-rikorrent ghal smigh xieraq tenut kont tal-fatt li dawn gew rilaxxjati mir-rikorrent fl-assenza ta' avukat li jassistih</u>. Ghalhekk huwa xieraq li, filwaqt li f'dan l-istadju ma jistax jinghad jekk kienx hemm lezjoni ta' dan id-dritt fundamentali tar-rikorrent peress li l-proceduri kriminali ghadhom pendenti, dawn ma jithallewx jibqghu fl-inkartament tal-process kriminali." [sottolinear tal-Qorti]

Allura minkejja illi r-rikorrenti f'dak il-każ, kien ingħata l-jedd li jikkonsulta ma' avukat qabel l-ewwel interrogatorju tiegħu u anke eżerċita dan il-jedd, il-Qorti ordnat illi l-istqarrijiet tiegħu ma jitħallewx fl-inkartament la darba kien ser ikollhom impatt fuq l-eżitu tal-proċess kriminali u dan stante illi ma ngħatax il-jedd għall-assistenza legali waqt l-interrogatorji tiegħu. Din kienet ukoll il-konklużjoni tal-Qorti tal-Appell Kriminal fis-sentenza tagħha tal-20 ta' Novembru 2018, fl-ismijiet **<u>Il-Pulizija vs Claire Farrugia</u>**, f'liema każ dik il-Qorti skartat bħala inammissibbli l-istqarrijiet tal-imputata, waħda minnhom ġuramentata, u dan għaliex għalkemm hija ngħatat id-dritt li tottjeni parir legali qabel l-istqarrijiet tagħha, madankollu hija ma ngħatatx id-dritt li tkun assistita minn avukat waqt l-interrogatorji li sarulha u dan stante li dan id-dritt ma kienx għadu viġenti fiż-żmien in kwistjoni. F'dan is-sens ukoll iddeċidiet l-istess Qorti fis-sentenza tagħha fl-ismijiet **<u>Il-Pulizija vs Emad Masoud</u>** tas-16 ta' Mejju 2019 u fis-sentenza fl-ismijiet **<u>Il-Pulizija vs Sandro Spiteri</u>** tat-18 ta' Ġunju 2019, f'liema każ, bħal fil-każ odjern, l-imputat kien irrilaxxja stqarrija kemm mingħajr il-jedd li jottjeni parir legali qabel l-interrogatorju tiegħu, kif ukoll mingħajr id-dritt li jkun assistit minn avukat waqt l-istess interrogatorju.

Fis-sentenza fl-ismijiet **<u>Il-Pulizija (Spettur Malcolm Bondin) vs Aldo Pistella</u>** tal-14 ta' Diċembru 2018, f'liema każ l-appellat kien ingħata l-jedd li jottjeni parir legali qabel l-interrogotarju tiegħu u anke eżerċitah, iżda ma ngħatax il-jedd li jkun assistit minn avukat waqt dan l-interrogatorju, stante illi anke f'dak il-każ, fiż-żmien in kwistjoni, dan il-jedd ma kienx viġenti fil-liġi Maltija, il-Qorti Kostituzzjonali reġgħet irribadiet il-konklużjonijiet tagħha fis-sentenza preċedenti fl-ismijiet **<u>Christopher Bartolo vs Avukat Ġenerali et</u>**:

"14. Għalkemm, bħall-ewwel qorti, taqbel mal-appellanti illi f'dan l-istadju għadu ma seħħ l-ebda ksur tal-jedd għal smigħ xieraq, madankollu, kif osservat fil-każ ta' Malcolm Said, il-qorti xorta hija tal-fehma li ma jkunx għaqli li l-proċess kriminali jitħalla jitkompla bil-produzzjoni tal-istqarrija tal-akkużat Pistella ladarba din, għallinqas f'parti minnha, ittieħdet mingħajr ma Pistella kellu l-għajnuna ta' avukat. Għalhekk, għalkemm għadu ma seħħ ebda ksur tal-jedd għal smigħ xieraq, fiċ-ċirkostanzi huwa għaqli illi, kif qalet l-ewwel qorti, ma jsir ebda użu mill-istqarrija fil-proċess kriminali sabiex, meta l-proċess kriminali jintemm, ma jkunx tniġġes b'irregolarità – dik li jkun sar użu minn stqarrija li ttieħdet mingħajr ma l-interrogat kellu l-għajnuna ta' avukat – li tista' twassal għal konsegwenzi bħal tħassir tal-proċess kollu."

Fil-każ ta' **<u>Philippe Beuze vs Belgium</u>** deċiż mill-*Grand Chamber* tal-Qorti Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem fid-9 ta' Novembru 2018, dik il-Qorti reġgħet adottat il-kriterju tal-*overall fairness of the proceedings* sabiex tistħarreġ jekk seħħitx o meno leżjoni tad-dritt għal smiegħ xieraq. Għalkemm sabet li f'dan il-każ seħħet vjolazzjoni tal-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni, il-Qorti mxiet lil hinn minn dawk id-deċiżjonijiet li fihom instabet vjolazzjoni tal-imsemmi artikolu għaliex kien hemm restrizzjoni sistematika fil-liġi domestika tad-dritt ta' persuna suspettata jew arrestata ta' aċċess għall-avukat, u ddeċidiet illi l-Qorti għandha dejjem tistħarreġ iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ, tenut kont ta' numru ta' kriterji, mhux eżawrjenti, elenkati fid-deċiżjoni tagħha. Dik il-Qorti qalet hekk fid-deċiżjoni tagħha:

"(γ) Relevant factors for the overall fairness assessment

150. When examining the proceedings as a whole in order to assess the impact of procedural failings at the pre-trial stage on the overall fairness of the criminal proceedings, the following non-exhaustive list of factors, drawn from the Court's case-law, should, where appropriate, be taken into account (see Ibrahim and Others, cited above, § 274, and Simeonovi, cited above, § 120):

(a) whether the applicant was particularly vulnerable, for example by reason of age or mental capacity;

(b) the legal framework governing the pre-trial proceedings and the admissibility of evidence at trial, and whether it was complied with – where an exclusionary rule applied, it is particularly unlikely that the proceedings as a whole would be considered unfair;

(c) whether the applicant had the opportunity to challenge the authenticity of the evidence and oppose its use;

(d) the quality of the evidence and whether the circumstances in which it was obtained cast doubt on its reliability or accuracy, taking into account the degree and nature of any compulsion;

(e) where evidence was obtained unlawfully, the unlawfulness in question and, where it stems from a violation of another Convention Article, the nature of the violation found;

(f) in the case of a statement, the nature of the statement and whether it was promptly retracted or modified;

(g) the use to which the evidence was put, and in particular whether the evidence formed an integral or significant part of the probative evidence upon which the conviction was based, and the strength of the other evidence in the case;

(h) whether the assessment of guilt was performed by professional judges or lay magistrates, or by lay jurors, and the content of any directions or guidance given to the latter;

(i) the weight of the public interest in the investigation and punishment of the particular offence in issue; and

(j) other relevant procedural safeguards afforded by domestic law and practice."

F'dak il-każ, meta l-Qorti Ewropea ġiet biex teżamina dawn il-kriterji fil-kuntest taċ-ċirkostanzi li kellha quddiemha, fil-waqt illi saħqet illi kienet qed issib vjolazzjoni tal-Artikolu 6 fid-dawl ta' diversi fatturi meħudha lkoll flimkien u mhux kull fattur meqjus separatament, ikkunsidrat *inter alia* illi fl-istess każ, ir-restrizzjonijiet fuq id-dritt tal-aċċess għall-avukat kienu estensivi u dan fis-sens illi l-akkużat ġie interrogat waqt li kien fil-kustodja tal-pulizija mingħajr ma qabel ingħata l-opportunita` li jottjeni parir legali jew li jkollu avukat preżenti u fil-kors tal-investigazzjoni ġudizzjarja li seħħet wara, ma ngħatax il-possibilita` li jkun assistit minn avukat, kif lanqas ma ngħata dan id-dritt f'atti investigattivi oħrajn sussegwenti. F'dawk iċ-ċirkostanzi, mingħajr ma ngħata informazzjoni ċara dwar id-dritt tiegħu għas-silenzju, huwa rrilaxxja stqarrijiet dettaljati u sussegwentement ta wkoll verżjonijiet differenti dwar il-fatti, bir-riżultat illi għamel stqarrijiet, li għalkemm ma kinux inkriminanti fis-sens restrittiv ta' din il-kelma, effettwaw sostanzjalment il-posizzjoni tiegħu, speċjalment fir-rigward ta' akkuża partikolari. Dawn l-stqarrijiet ġew ilkoll ikkunsidrati bħala ammissibbli fil-proċeduri kontra tiegħu. In oltre tali stqarrijiet kellhom rwol importanti fil-proċeduri u fir-rigward ta' akkuża minnhom, kienu jiffurmaw parti integrali mill-provi li a bażi tagħhom huwa nstab ħati.

Fil-każ deċiż mill-Qorti Kostituzzjonali fl-ismijiet **Paul Anthony Caruana vs Avukat Ġenerali et** nhar il-31 ta' Mejju 2019, l-attur ilmenta minn ksur tal-jedd tiegħu għal smiegħ xieraq fid-dawl tal-fatt illi ma ngħatax id-dritt tal-aċċess għall-avukat kemm qabel irrilaxxja l-istqarrija tiegħu lill-pulizija kif ukoll waqt l-interrogatorju tiegħu, u għaldaqstant talab lill-Qorti kemm sabiex tiddikjara illi ġew leżi d-drittjiet fundamentali tiegħu kif sanċiti fl-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u fl-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea, kif ukoll sabiex takkorda dawk ir-rimedji effettivi inkluż li tannulla, tħassar u tirrevoka s-sentenza mogħtija fil-konfront tiegħu mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali, li permezz tagħha kien instab ħati tal-imputazzjonijiet miġjuba kontra tiegħu u ġie kkundannat għal terminu effettiv ta' priġunerija.

F'dan il-każ, wara li rreferiet għall-każ ta' **Ibrahim and Others v. United Kingdom** deċiż mill-Qorti Ewropea fit-13 ta' Settembru 2016 u kompliet illi allura l-fatt waħdu li persuna ma tkunx tħalliet tingħata l-għajnuna ta' avukat waqt l-interrogazzjoni, ukoll jekk ma kienx hemm raġunijiet impellenti għal dan in-nuqqas, ma huwiex biżżejjed biex, *ipso facto*, jinsab ksur tal-jedd għal smigħ xieraq, iżda wieħed irid iqis il-proċess fit-totalità tiegħu, il-Qorti Kostituzzjonali għamlet referenza wkoll għad-deċiżjoni f'**Beuze v. Belgium** u għall-kriterji hemmhekk indikati (u fuq ċitati minn din il-Qorti) li a bażi tagħhom wieħed għandu jeżamina l-proċeduri fl-intier tagħhom fid-dawl tal-impatt tan-nuqqasijiet proċedurali fl-istadju ta' qabel il-proċeduri. Il-Qorti kompliet hekk dwar l-ilment tal-attur:

> "20. Fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjoniiet, l-aggravju tal-attur – safejn igħid illi "l-fatt waħdu illi persuna li tkun instabet ħatja ma tkunx tħalliet tikkonsulta ma' avukat tal-fiduċja tagħha fil-mument tal-investigazzjoni u l-għotja ta' stqarrija lill-pulizija, minħabba restrizzjoni sistematika fil-liġi maltija, awtomatikament ikun ifisser illi saret vjolazzjoni tad-dritt fundamentali tas-smigħ xieraq ta' dik l-istess persuna taħt l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea" – huwa ħażin u huwa miċħud.
>
> 21. Fil-każ tallum kien hemm raġuni tajba għala l-attur ma tħalliex ikellem avukat qabel jew waqt l-ewwel interrogazzjoni. Ir-raġuni hi li kien hemm il-ħsieb li ssir controlled delivery lil terza persuna li kienet tipprovdi lill-attur bid-droga, u biex din l-operazzjoni tirnexxi kien meħtieġ li l-attur ma jitħalla jikkomunika ma' ħadd biex ma titwassalx il-kelma lil dan it-terz.
>
> ...
>
> 23. L-attur ingħata t-twissija li trid il-liġi qabel ma ta l-istqarrija, u ma saret ebda allegazzjoni li l-istqarrija saret fiċ-ċirkostanzi msemmija fl-art. 658 tal-Kodiċi Kriminali. ... Ħlief għall-fatt li ma kellux avukat dak il-ħin, l-

attur ma ressaq ebda argument serju kontra l-validità u l-veraċità tal-istqarrija.

24. Għandu jingħad ukoll illi l-attur ma nżammx aktar milli kien meħtieġ biex tirnexxi l-operazzjoni tal-controlled delivery; dakinhar stess kien meħlus u seta' liberament ikellem avukat.

25. Barra minn hekk, l-istqarrija magħmula lill-pulizija ma kinitx ir-raġuni li wasslet għall-kundanna tal-attur: l-attur instab ħati mill-qorti ta' ġurisdizzjoni kriminali għax ammetta l-ħtija għal dawk l-akkużi li ma ġewx ritirati. Dan għamlu fil-preżenza tal-avukat wara li ikkonsulta miegħu u quddiem maġistrat li wissih bil-konsegwenzi tal-ammissjoni u tah l-opportunità li jeħodha lura.

26. Tassew illi l-attur igħid illi kien kondizzjonat bil-fatt li kien ġà ta stqarrija lill-pulizija qabel ma ammetta quddiem il-qorti...

27. Dan jista' f'ċerti ċirkostanzi jkun fattur relevanti, iżda fil-każ tal-lum l-attur seta' jiċħad dak li stqarr fl-istqarrija u wkoll, jekk tassew kif qal hu kien fis-sakra meta għamilha u għalhekk l-istqarrija ma għamilhiex "volontarjament", jikkontestaha taħt l-art. 658 tal-Kodiċi Kriminali – seta' saħansitra jirtira l-ammissjoni li għamel quddiem il-qorti – għax il-qorti ta' ġurisdizzjoni kriminali, presjeduta minn ġudikant togat, kienet taf biżżejjed, fid-dawl tas-sentenza ta' Salduz, li kienet ingħatat qabel, li ma kellhiex toqgħod fuq l-istqarrija weħedha, aktar u aktar jekk tkun ġiet irtirata, jekk ma jkunx hemm xiehda oħra li ma tħallix dubju dwar il-ħtija. Bilkemm għalfejn ngħidu wkoll illi l-attur kien inqabad in flagrante, bi kwantità ta' droga fuq il-persuna tiegħu u fid-dar fejn kien joqgħod.

28. Il-qorti aktar temmen illi l-attur ammetta quddiem il-qorti mhux għax kondizzjonat bl-istqarrija li kien ta iżda għax kien jaf bix-xiehda l-oħra kontrieh u biex jieħu l-benefiċċju, li fil-fatt ingħata, taħt l-art. 29 tal-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi [Kap. 101]." [sottolinear ta' din il-Qorti]

F'każ ieħor deċiż mill-Qorti Kostituzzjonali nhar is-27 ta' Settembru 2019, fl-ismijiet **Graziella Attard vs Avukat Ġenerali**, f'liema każ il-posizzjoni legali fit-teħid ta' stqarrija kienet dik adoperata qabel l-10 ta' Frar 2010 u għalhekk qabel ġie fis-seħħ id-dritt ta' persuna suspettata jew arrestata li tottjeni parir legali qabel l-interrogatorju tagħha, wara li rreferiet ukoll għall-każ **ta' Beuze v. Belgium**, l-istess Qorti kkonkludiet illi:

"10. Madanakollu, billi ċ-ċirkostanzi fejn il-persuna interrogata tista' ma titħalliex tkellem avukat huma l-eċċezzjoni aktar milli r-regola, u din il-qorti għandha s-setgħa li tagħti rimedju fejn issib li disposizzjoni li tħares

> dritt fondamentali mhux biss "qiegħda tiġi" iżda wkoll meta "tkun x'aktarx sejra tiġi miksura", din il-qorti hija tal-fehma, kif osservat fis-sentenza mogħtija fl-24 ta' Ġunju 2016 fl-ismijiet Malcolm Said v. Avukat Ġenerali, **illi ma jkunx għaqli** – partikolarment fid-dawl ta' inkonsistenzi fis-sentenzi tal-Qorti Ewropea li joħloq element ta' imprevedibilità, kif jixhdu l-posizzjonijiet konfliġġenti li ħadet fil-każ ta' Borg u f'dak ta' Beuze – **illi l-proċess kriminali jitħalla jitkompla bil-produzzjoni tal-istqarrija mogħtija mill-attriċi lill-pulizija** għaliex tqis illi, fiċ-ċirkostanzi, in-nuqqas ta' għajnuna ta' avukat ma kienx nuqqas li ma jista' jkollu ebda konsegwenza ta' preġudizzju għall-attriċi, aktar u aktar meta fl-istqarrija ammettiet sehma fir-reat." [enfasi ta' din il-Qorti]

Fl-istess sentenza, il-Qorti Kostituzzjonali tenniet ukoll is-segwenti:

> "18. Il-qorti tqis illi l-ordni li l-istqarrija titneħħa mill-inkartament, aktar milli rimedju għal ksur li, wara kollox, għadu ma seħħx, huwa garanzija tal-integrità tal-proċess u wkoll fl-interess pubbliku, biex ma jiġrix l-proċess kontra l-attriċi jkollu jitħassar wara li jintemm, b'ħela ta' ħin u riżorsi, li tkun forma oħra ta' inġustizzja għax il-liġijiet għandhom iħarsu mhux biss lil min hu mixli b'reat iżda wkoll lil min jista' jkun vittma ta' reat.
>
> 19. Il-qorti għalhekk terġa' ttenni li ma jkunx għaqli li jsir użu mill-istqarrija waqt il-proċess kriminali ...".

Huwa evidenti illi fil-każ odjern, jeħtieġ li din il-Qorti teżamina ċ-ċirkostanzi li għandha quddiemha mhux mill-ottika ta' ksur tal-jedd għal smigħ xieraq stante li m'għandhiex kompetenza li tagħmel dan, iżda sempliċiment mil-lat tal-valur probatorju li għandha tingħata l-istess stqarrija, tenut kont madankollu tal-ġurisprudenza fuq indikata. Mis-suespost, il-Qorti jidhrilha illi fil-każ ta' Beuze, sabiex sabet vjolazzjoni tal-jedd tal-akkużat għal smigħ xieraq, il-Qorti Ewropea fil-valutazzjoni tagħha tal-*overall fairness of the proceedings* straħet ħafna fuq il-fatt illi l-akkużat ma ngħatax aċċess għall-avukat qabel u/jew waqt l-interrogatorji diversi li sarulu, illi fl-istqarrijiet tiegħu għamel dikjarazzjonijiet inkriminanti u illi fir-rigward ta' akkuża partikolari, l-istqarrijiet tiegħu kellhom impatt tali illi wasslu għal sejbien ta' ħtija. Fil-każ ta' Paul Anthony Caruana, imbagħad, fil-waqt illi ma sabitx ksur tad-dritt tal-attur għal smigħ xieraq, il-Qorti Kostituzzjonali qieset bħala fattur determinanti l-fatt illi huwa nstab ħati mill-Qorti tal-Maġistrati mhux fid-dawl tal-istqarrija rilaxxjata minnu lill-pulizija, iżda a bażi tal-ammissjoni tiegħu fil-proċeduri. Effettivament din il-Qorti tinnota illi dejjem tibqa' kunsiderazzjoni determinanti kemm l-istqarrija rilaxxjata mingħajr il-jedd ta' aċċess għall-avukat, ikollha impatt fuq l-eżitu tal-proċeduri, jew fi kliem ieħor fuq is-sejbien ta' ħtija tal-imputat.

Il-Qorti qed tqis ukoll illi fis-sentenza tagħha tas-7 ta' Jannar 2020 fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Carmel Polidano, Michael Mercieca, *Omissis***, il-Qorti tal-Appell Kriminali għamlet rassenja tal-ġurisprudenza, kemm tal-Qrati Maltin kif ukoll tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem dwar din il-kwistjoni u rrikonoxxiet illi kien hemm tibdil sostanzjali fid-deċiżjonijiet mogħtija mill-Qorti Ewropea dwar dan il-punt. Il-Qorti għamlet referenza għal **Beuze v. Belgium**, kif ukoll għas-sentenzi tal-Qrati Maltin li rreferew għal din id-deċiżjoni, fosthom **Il-Pulizija vs Maximilian Ciantar** tal-Qorti tal-Appell Kriminali tas-27 ta' Frar 2019, fejn il-Qorti straħet fuq l-istqarrija tal-imputat, abbinata ma' provi oħrajn, minkejja li l-imputat ma ngħatax id-dritt li jkun assistit minn avukat waqt l-interrogatorju tiegħu, fil-waqt illi kien ingħata l-jedd għall-parir legali qabel tali interrogatorju, **Paul Anthony Caruana vs Avukat Ġenerali et** fuq ċitata, kif ukoll **Stephen Pirotta vs Avukat Ġenerali et** tas-27 ta' Settembru, 2019 fejn il-Qorti Kostituzzjonali sabet li r-rikorrenti ma ġarrab ebda ksur tal-jedd tiegħu għal smiegħ xieraq bil-fatt illi ma kienx ingħata l-għajnuna ta' avukat waqt l-interrogazzjoni tiegħu u dan wara li kkunsidrat illi:

> "Fil-każ tallum ma jista' jkun hemm ebda dell ta' dubju li l-attur kien ħati tal-imputazzjonijiet imressqa kontra tiegħu, kif wara kollox għarfet l-ewwel qorti stess. L-ewwel qorti għarfet ukoll illi l-qrati ta' ġurisdizzjoni kriminali waslu għall-konklużjoni tal-ħtija tal-attur bis-saħħa ta' xiehda oħra barra l-istqarrija tiegħu. Meqjus il-proċess kriminali fl-intier tiegħu, ma jistax jingħad illi l-attur ma ngħatax smigħ xieraq: kellu għarfien tal-provi kollha mressqa kontrih u ma ntweriex li nżamm mistur xi tagħrif li kellha l-pulizija; kellu għajnuna ta' avukat waqt il-proċess quddiem il-qorti; kellu fakoltà jressaq xhieda u jagħmel konto-eżami tax-xhieda tal-prosekuzzjoni; instab ħati bis-saħħa ta' xiehda oġġettiva li, ukoll jekk ma tqisx l-ammissjoni tiegħu, rabtitu mal-inċident u ma setgħetx tħalli dubju dwar il-ħtija tiegħu." [sottolinear ta' din il-Qorti]

Il-Qorti tal-Appell Kriminali rreferiet ukoll għas-sentenza mogħtija fl-ismijiet **Farrugia vs. Malta**, reża finali fis-7 ta' Ottubru 2019, mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem, li wkoll ikkonfermat il-posizzjoni li ttieħdet fil-każ ta' Beuze u kompliet hekk:

> "Illi l-izvillup fl-interpretazzjonijiet dwar il-jedd ta' smiegh xieraq kif moghtija mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fosthom fis-sentenzi sucitati fl-ismijiet 'Beuze vs Belgium' moghtija mill-Grand Chamber u s-sentenza tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fl-ismijiet 'Farrugia vs. Malta' gia gie rifless fil-pozizzjoni li l-Qorti Kostituzzjonali u l-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) qeghdin jiehdu meta jikkunsidraw jekk kienx hemm ksur tal-jedd ta' smiegh xieraq. Jirrizulta li hemm zvillup fis-sens li l-fatt li stqarrija tkun ittiehdet minghajr il-prezenza tal-Avukat skont dawn l-ahhar sentenzi

mhumiex awtomatikament jigu kkunsidrati bhala li jiksru d-dritt ghal smiegh xieraq izda li qieghed jittiehed kont tal-proceduri fit-totalita' taghhom sabiex jigi determinat jekk kienx hemm lezzjoni o meno tad-dritt ghal smiegh xieraq."

Hawnhekk il-Qorti rreferiet ukoll għas-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (sede Kostituzzjonali) tas-17 ta' Ottubru 2019, fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Martino Aiello** u dan wara referenza kostituzzjonali li saret lilha mill-Qorti tal-Appell Kriminali fid-9 ta' April 2018, liema referenza ġiet deċiża billi l-Qorti ddikjarat illi:

> "fic-cirkostanzi tal-kaz mhux ser ikun jirrizulta ebda lezjoni tad-dritt fondamentali tal-akkuzat Martino Aiello ghal smigh xieraq kif sancit bl-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea ghall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali jekk isir uzu fil-guri kontra tieghu mill-istqarrija li huwa rrilaxxja lil pulizija fid-dsatax (19) ta' Ottubru tas-sena elfejn u erbatax (2014) ...".

Dan wara li l-istess Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (sede Kostituzzjonali) ikkunsidrat illi dan il-każ kien kemmxejn differenti minn dak ta' Aldo Pistella, fuq ċitat, in kwantu kuntrarjament għal Pistella, Aiello kien irrinunzja għad-dritt tiegħu li jikkonsulta ma' avukat qabel l-interrogatorju tiegħu u ma ġiex muri li huwa xtaq li jkollu avukat preżenti waqt l-interogazzjoni. In oltre fil-fehma tal-Qorti, ir-rikorrenti naqas milli juri li huwa kellu jitqies bħala persuna vulnerabbli u lanqas irriżultat xi prova fis-sens illi ċ-ċirkostanzi li fihom ittieħdet l-istqarrija kienu għalih intimidanti. Ir-rikorrenti lanqas ma attakka l-volontarjeta` tal-istqarrija tiegħu u ma qajjem l-ebda lment dwar l-istess stqarrija, iżda talab lill-Qorti Kriminali sabiex ikun jista' jressaq eċċezzjoni dwar l-inammissibilità tal-istqarrija biss minħabba dak deċiż mill-Qorti Ewropea fil-każ ta' Borg. Finalment, qieset ukoll illi kien fl-interess pubbliku li jiġi investigat u mressaq sabiex jiġi ġudikat mill-Qrati ta' ġurisdizzjoni kriminali stante li nqabad in flagrante jittraffika d-droga f'Malta. Din is-sentenza ġiet ikkonfermata mill-Qorti Kostituzzjonali permezz tas-sentenza tagħha tas-27 ta' Marzu 2020, fejn l-istess Qorti qieset ukoll illi:

> "21. L-istqarrija in kwistjoni <u>m'hijiex l-unika prova</u> għal dak li jirrigwarda x'ġara fit-18 ta' Ottubru, 2014. Mill-atti tal-proċeduri kriminali jirriżulta li l-appellant kien qiegħed isuq il-vettura li fiha nstabet id-droga. Kif il-vettura niżlet minn fuq il-catamaran twaqqfet mill-pulizija li għamlu tfittxija u sabu d-droga fil-vettura. L-appellant stess meta xehed fis-seduta tad-9 ta' Jannar, 2019 quddiem l-ewwel Qorti, qal li l-pulizija arrestawh meta kellu d-droga." [sottolinear ta' din il-Qorti]

Is-sentenzi fuq ċitati huma lkoll konkordi f'aspett speċifiku u ċioe` li f'kull każ l-istqarrija ma kinitx l-unika prova mressqa in sostenn tal-akkużi dedotti.
Fis-sentenza tagħha **Il-Pulizija vs Carmel Polidano et** imbagħad, il-Qorti tal-Appell Kriminali kkonkludiet illi:

> "Din il-Qorti temfasizza li d-dritt li suspettat ikollu Avukat prezenti minn stadju bikri tal-investigazzjoni mhijiex limitata ghal persuni kkunsidrati vulnerabbli. Anke persuni li kellhom diversi kundanni precedenti kontra taghhom u li ghalhekk huma intizi fil-mod ta' kif jittiehdu l-interogazzjonijiet kif ukoll persuni li l-Avukat Generali jirreferi ghalihom bhala b'esperjenza f'varji oqsma tan-negozju ukoll ghandhom dritt li jkollhom Avukat prezenti minn stadju bikri tal-investigazzjoni. Il-ligi ma tiddistingwix bejn persuna u ohra. Huwa d-dritt ta' kull persuna li jkun assistit minn Avukat anke matul l-interrogazzjoni. Mhuwiex kontestat li fiz-zmien li ttiehdu l-istqarrijiet kif ukoll ix-xhieda ta' uhud mill-akkuzati quddiem l-espert Vincent E. Ciliberti fl-istadju tal-inkjesta, l-ligi ma kinitx taghti jedd lil suspettati biex ikollhom Avukat prezenti waqt it-tehid tal-istqarrija. Biss pero' issa li l-ligi tipprovdi ghal dan id-dritt, huwa rikonoxxut u accettat li d-dritt ghal smiegh xieraq ghandu jigi rispettat minn stadju bikri tal-investigazzjoni.
>
> Din il-Qorti filwaqt li tirrikonoxxi li kien hemm zvilupp sinifikattiv f'dawn l-ahhar xhur, fejn il-Qrati qeghdin iharsu lejn il-proceduri fit-totalita' taghhom sabiex jigi deciz jekk kienx hemm lezzjoni tad-dritt ghal smiegh xieraq, din il-Qorti tissotolinea li bl-ebda mod ma hemm uniformita' fil-kunsiderazzjonijiet u decizjonijiet tal-Qrati dwar jekk stqarrijiet u dikjarazzjonijiet mehuda matul l-investigazzjoni minghajr id-dritt tal-prezenza tal-Avukat jilledux id-dritt ghal smiegh xieraq. Din il-Qorti ma ghandha l-ebda kompetenza biex tiddeciedi dwar lezjoni o meno ta' dritt fundamentali izda trid tiddeciedi biss jekk ghandhiex tiehu in konjizzjoni stqarrijiet u dikjarazzjonijiet ohra fl-istadju tal-investigazzjoni minghajr id-dritt li suspettati jkunu assistiti minn Avukat. Din il-Qorti ghalhekk tqis li gialadarba qieghdin fi stadju ta' revizjoni, filwaqt li bl-ebda mod ma hija tiddikjara li sehh xi ksur tad-dritt ghal smiegh xieraq, tiddeciedi li sabiex ma jkunx hemm ir-riskju ta' xi ksur, kwalunkwe dikjarazzjoni, stqarrija jew xhieda moghtija mill-imputati Carmel Polidano, Michael Mercieca u Muhammad Saleem fl-istadju tal-investigazzjoni u l-inkjesta minghajr il-prezenza tal-Avukat bhala inammissibli."

Irid jingħad ukoll madankollu illi fis-sentenza tagħha tas-27 ta' Jannar 2021, fl-ismijiet **Morgan Onuorah vs L-Avukat tal-Istat**, il-Qorti Kostituzzjonali qalet hekk dwar l-istqarrija rilaxxjata mir-rikorrenti fid-19 ta' Frar 2010, meta allura persuna suspettata kellha l-jedd li titkellem ma' avukat biss qabel l-interrogazzjoni tagħha:

"26. Kif diġa` issemma, il-fatt waħdu li saret l-interrogazzjoni mhux fil-presenza ta' avukat ta' fiduċja tal-attur m'huwiex biżżejjed sabiex jagħti lok għall-ksur tad-dritt fundamentali ta' smigħ xieraq. Madankollu l-użu ta' dik l-istqarrija fil-proċeduri kriminali, li fiha l-attur ammetta għal uħud mir-reati li akkużat biha, taf twassal sabiex iseħħ dak il-ksur tal-jedd fundamentali. Dan iktar u iktar meta tikkunsidra l-ġurisprudenza ampja tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem li issa ilha s-snin tirrepeti l-istess insenjament.

27. Li s-suspettat jitkellem ma' avukat qabel l-interrogazzjoni, l-assistenza ta' avukat wara li tkun saret l-interrogazzjoni u n-natura *adversarial* tal-kawża kriminali sussegwenti, m'humiex garanzija adegwata li jirrimedjaw għad-difett li s-suspett ma kienx assistit minn avukat waqt l-interrogazzjoni li saret meta kien taħt arrest. Fis-sentenza riċenti <u>Mehmet Zeki Celebi v. Turkey</u> (App. 27583/07) il-QEDB kompliet tisħaq:

> *"57. The onus will be on the Government to demonstrate convincingly why, exceptionally and in the specific circumstances of the case, the overall fairness of the trial was not irretrievably prejudiced by the restriction on access to legal advice. The Court also reiterates that <u>it is only in very exceptional circumstances</u> that it can conclude that a given trial has not been prejudiced by the restriction of an applicant's right of access to a lawyer (see Dimitar Mitev v. Bulgaria, no. 34779/08, 71, 8 March 2018)".*

28. Irrispettivament taqbilx mar-raġunament ta' dik il-Qorti internazzjonali, jibqa' l-fatt li l-ġurisprudenza kienet ċara meta ngħatat is-sentenza ta' Salduz f'Novembru 2008 fis-sens li n-nuqqas ta' assistenza ta' avukat waqt interrogazzjoni tal-pulizija kienet difett proċedurali. Dan għalkemm bis-sentenza <u>Ibrahim and Others v. the United Kingdom</u> tat-13 ta' Settembru 2016, il-Grand Chamber għamlet enfażi fuq l-'*overall fairness*' tal-proċeduri kriminali u fis-sentenza <u>Beuze v. Belgium</u> tad-9 ta' Novembru 2018 l-istess qorti kompliet tiċċara kif kellu jiġi applikat dak il-prinċipju.

29. Fl-aħħar mill-aħħar il-qrati domestiċi ma jistgħux jippermettu li f'proċeduri kriminali li għadhom pendenti jitħallew stqarrijiet li jkunu saru fl-assenza ta' avukat u li l-QEDB ilha tiddeskrivih bħala difett proċedurali bil-periklu manifest li dak il-fatt jikkontamina l-proċess kriminali kollu. Illum il-ġurnata hi l-istess Qorti Kriminali li qegħda taddotta din il-posizzjoni f'deċiżjonijiet preliminari li qegħdin jingħataw (hekk per eżempju **r-Repubblika ta' Malta v. Rosario Sultana** deċiżjoni tat-23 ta' Settembru 2020 u **r-Repubblika ta' Malta v. Rosario Militello** tat-3 ta' Diċembru 2019).

30. Kien id-dmir tal-Gvernijiet differenti matul is-snin li jaġġornaw ruħhom mas-sentenzi tal-Qorti Ewropea u ma jistennewx sal-2016 sabiex jintroduċu disposizzjoni fil-Kodiċi Kriminali li s-suspettat għandu jedd għall-assistenza ta' avukat waqt l-interrogazzjoni li ssir meta jkun fil-kustodja tal-pulizija. Emenda li saret sabiex tittrasponi d-disposizzjoni tad-Direttiva 2013/48/UE tal-Parlament Ewropew (ara Art. 355AT tal-Kodiċi Kriminali), li fost miżuri oħra assigurat id-dritt tas-suspettat għall-assistenza ta' avukat waqt l-interrogazzjoni mill-pulizija.

Għal dawn il-motivi tiċħad l-appell, b'dan li tagħti direzzjoni lill-Qorti Kriminali sabiex fil-proċeduri kriminali *The Republic of Malta v. Izuchukwu Morgan Onourah* (att ta' akkuża numru 11/2015) ma tippermettix l-użu bħala prova tal-istqarrija li l-appellant kien ta waqt li kien fil-kustodja tal-pulizija."

Fis-sentenza tagħha tad-29 ta' Lulju 2021, fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Kevin Sammut**, il-Qorti Kriminali qalet hekk dwar din il-materja wara li rreferiet fit-tul għall-ġurisprudenza tal-Qrati Maltin u tal-Qorti Ewropea dwar l-istess:

"Fil-gurisprudenza ndikata iktar il-fuq, ma jistax ma jigix innutat li filwaqt li certu sentenzi jenfazizzaw l-inammisibilta' ta' stqarrija, meta susspetat ma kienx akkumpanjat mill-avukat tieghu qabel u fil-hin tal-interrogazzjoni, *stante* li difett bhal dan ma jistax jigi sanat, sentenzi ohrajn jtennu illi sempliciment ghax susspettat ma jkunx akkumpanjat mill-avukat tieghu qabel u fil-hin tal-interrogazzjoni ma ghandux awtomatikament ifisser li l-istqarrija li hu jkun irilaxxa hija inammissibli u ghaldaqstant tali proceduri ghandhom jigu evalwati fit-totalita' taghhom u jittiehed kont tal-'*overall fairness'* ta' l-istess proceduri.

Din il-Qorti tinnota b' dispjaċir u tenfasizza li certament ma jistax jingħad li hemm certezza legali u cioe' 'legal certainty' dwar din il-kwisjtoni." [sottolinear ta' dik il-Qorti]

B'mod partikolari, il-Qorti rreferiet ukoll għas-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali (sede Superjuri) tas-27 ta' Jannar 2021, fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Rosario Militello**, fejn bħal fis-sentenza fil-każ ta' **Ir-Repubblika ta' Malta vs Hassan Ali Mohammed Abdel Raouf, Josephine Wadi**, tal-istess jum, dik il-Qorti kkonkludiet hekk dwar stqarrijiet rilaxxjati fiż-żmien meta suspettat ma kellux id-dritt li jkun assistit minn avukat waqt l-interrogatorju tiegħu:

"***23. Għaldaqstant magħmula dawn il-konsiderazzjonijiet, l-aggravju sollevat mill-Avukat Ġenerali jistħoqqlu akkoljiment b'dan illi fil-kors taċ-ċelebrazzjoni tal-ġuri, wara li jinstemgħu il-provi kollha, fl-indirizz***

finali, l-Imħallef togat għandu jagħti dik id-direzzjoni opportuna lil ġurati dwar il-valur probatorju ta'l-istqarrija rilaxxati mill-akkużat jekk jirrizulta illi dawn ma ttieħdux skont il-liġi, jew jekk javveraw irwieħhom dawk iċ-ċirkostanzi elenkati fil-linji gwida stabbiliti fid-deċiżjoni Beuze hawn fuq iċċitata. Fuq kollox, għall-appellat dejjem jibqa' id-dritt tiegħu li jitlob reviżjoni tal-verdett u s-sentenza tal-Qorti Kriminali fl-eventwalita' li jkun hemm dikjarazzjoni ta' ħtija fil-konfront tiegħu."

Dwar dan il-Qorti Kriminali kompliet hekk:

> "**Din il-Qorti temfasizza li nonostante l-fatt li l-legislatur ma ghamilx regola li teskludi l-ammissjoni ta' stqarrija rilaxxata fi zmien fejn suspettat ma kellux id-dritt li jkollu Avukat prezenti suspettat, tqis li wiehed ma jistax jistenna li l-legislatur sejjer jindika c-cirkostanzi kollha ta' meta prova ma ghandhiex valur probatorju. Izda d-decizjoni dwar jekk prova ghandhiex valur probatorju ghandha tithalla fid-diskrezzjoni tal-Qrati.**
>
> **Din il-Qorti in oltre' taghmilha cara li ma taqbilx li stqarrija rilaxxata minghajr ma persuna tkun inghatat id-dritt li jkollha Avukat prezenti qabel u waqt it-tehid tal-istqarrija ghandha tibqa' in atti, tiġi murija l-gurati u li jkun fl-indirizz li l-Qorti taghti direzzjoni lil gurati dwar il-valur probatorju taghha. Wiehed ma jistax jinsa' li meta si tratta ta' gurati ta' fatt, ma jistax jinghad li bil-fatt li l-Imhallef ikun ta' direzzjoni sabiex l-istqarrija ma tinghatax valur probatorju sejjer jiġi assigurat li l-gurati mhumiex se jkunu gia influwenzati b'dak imnizzel fl-istqarrija li tkun a disposizzjoni taghhom**." [enfasi ta' dik il-Qorti]

L-istess Qorti mbagħad irreferiet għas-sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali tal-istess jum ossia tas-27 ta' Jannar 2021 fl-ismijiet **Morgan Onuorah vs L-Avukat tal-Istat** fuq ċitata, kif ukoll għas-sentenza fl-ismijiet **The Police vs Alexander Hickey** tal-istess jum, fejn il-Qorti Kostituzzjonali waslet għall-konklużjoni differenti, u fl-aħħar każ iddeċidiet li ma kellux isir użu mill-istqarrijiet tal-imputat minkejja l-fatt li dawn kienu ġew anke ikkonfermati bil-ġurament u kienet ġiet reġistrata ammissjoni fil-mori tal-proċeduri. Fir-rigward ta' dan tal-aħħar madankollu jrid jingħad ukoll illi l-imputat kien għadu minuri meta rrilaxxja l-istqarrijiet tiegħu u tenut kont ta' ċirkostanzi oħrajn imsemmija fl-istess sentenza, seta' jiġi meqjus bħala persuna vulnerabbli.

Fis-sentenza tagħha, il-Qorti Kriminali mbagħad irreferiet ukoll għas-sentenza fl-ismijiet **Clive Dimech vs Avukat Ġenerali**, deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (sede Kostituzzjonali) fejn ingħad hekk:

> *"Illi l-Qorti sejra tibda biex titratta t-tieni eċċezzjoni tal-intimat għaliex jekk din tintlaqa' ma jkunx hemm ħtieġa li teżamina l-eċċezzjonijiet l-*

oħrajn. Huwa skontat li m'hemm l-ebda jedd fundamentali taħt Art. 39 tal-Kostituzzjoni jew taħt Art. 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja għall-assistenza t'avukat waqt l-interrogazzjoni bħala tali. Hemm jedd fundamentali għal smiegħ xieraq. Biex jiġi stabbilit ksur ta' dan il-jedd, irid jiġi eżaminat il-proċess – f'dan il-każ proċess kriminali – fit-totalita` tiegħu u mhux jiġi maqsum biex issir enfasi fuq xi episodju partikolari. F'dan il- każ il-proċeduri għadhom fil-bidu tagħhom u għalhekk mhux possibbli f'dan l-istadju li l-Qorti tbassar kif sejjer ikun l-iter proċesswali sħiħ. Dan ma jfissirx li element proċedurali partikolari ma jistax minnu nnifsu ikun tant deċiżiv li l-korrettezza tal-proċess ma tkunx tista' tiġi ddeterminata qabel. Imma f'dan il-każ il-Qorti ma tista' ssib l-ebda ċirkostanza bħal din. Ir-rikorrent ġie avżat, skont id- disposizzjonijiet tal-liġi kif kienet dak iż-żmien, bid-dritt li jikkonsulta avukat qabel l-interrogazzjoni. Huwa rrinunzja għal dan id-dritt. Huwa minnu li waqt l-interrogazzjoni ma kienx assistit minn avukat u ma ġiex infurmat li għandu dritt bħal dan. B'danakollu ġie mwissi li kellu d-dritt li ma jweġibx għad-domandi u fil-fatt ir-rikorrent ma wieġeb għall-ebda domanda li saritlu. Għalhekk ma jirriżultax – dejjem f'dan l-istadju - li r-rikorrent sofra xi nuqqas ta' smiegħ xieraq. Ma ressaq l- ebda prova li bis-silenzju tiegħu seta' nkrimina ruħu;"

F'dan ir-rigward, il-Qorti Kriminali kompliet hekk:

"Sussegwentament, il-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza taghha fl-ismijiet **<u>'Clive Dimech v. Avukat Generali</u>'** datata is-27 ta' Jannar, 2021 ipprovdiet illi peress li l-akkuzat ma wiegeb ghall-ebda domanda waqt l-interrogazzjoni, din ma kienitx ser tkun ta' pregudizzju ghall-istess akkuzat. Minkejja dan, **<u>din il-Qorti xorta wahda enfasizzat li jkun floku li fil-proceduri kriminali ma jsirx uzu mill-istqarrija bhala prova</u>**.

L-akkuzat, Clive Dimech, ghazel li ma jwegibx ghal mistoqsijiet maghmula lilu u ghaldaqstant l-istqarrija ma kienitx wahda nkriminanti. Madankollu, il-Qorti xorta wahda pprovdiet illi din m'ghandiex tintuza bhala prova u ghal din ir-raguni din is-sentenza hi ta' sinifikat.

Sal-lum il-gurnata, ghadu mhux stabbilit b'certezza jekk ikunx hemm ksur ta' dritt tas-smiegħ xieraq meta akkuzat kemm qabel kif ukoll matul l-istqarrija ma jkunx akkumpanjat mill-avukat tal-fiducja tieghu meta l-ligi dak iz-zmien ma kienitx tipprovdi ghal dan id-dritt u ghaldaqstant din l-istqarrija ghandiex tigi sfilzata o meno. Din il-Qorti ma ghandhiex il-kompetenza li tqis jekk hemmx possibilita' ta' ksur tad-dritt ta' smiegh xieraq, izda ghandha tqis biss jekk l-istqarrija hiex inammissibli jew le.

Fis-sentenza ricentissima fl-ismijiet '**Christopher Bartolo vs Avukat ta l-Istat'**[29], Il-Qorti ddecidiet bl-istess mod ta' kif iddecidiet fis-sentenzi **Onuorah Morgan vs Avukat Generali** u **Clive Dimech vs Avukat Generali** indikati supra. Din il-Qorti rreteniet is-segwenti:

> *74. Daqshekk huwa importanti li stqarrija tittieħed bil-garanziji kollha li jħarsu d-drittijiet ta' min ikun qiegħed jirrilaxxja għaliex l-ammissjoni hija wara kollox ir-regina tal-provi. Di fatti Karen Reid fil-ktieb 'A practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights' (Tielet Edizzjoni) f'paġna 70: "While the conformity of a trial with the requirements of Article 6 must be assessed on the basis of the trial as a whole, **a particular incident may assume such importance as to constitute a decisive factor in the general appraisal of the trial overall." Iġifieri, prova waħda ottenuta kontra l-liġi, tista' waħedha tikkontamina l-proċess kollu**.*

Ghaldaqstant il-Qorti kkonkludiet bis-segwenti:

> *79. Il-Qorti qed tipprova tirrinkonċilja l-fatt, fid-dawl ta' dak li ddeċidiet il-Qorti Kostituzzjonali fil-5 ta' Ottubru 2018. **Dik il-Qorti ordnat, li biex ma jseħħx ksur tad-drittijiet tar-rikorrent ma jsirx aktar użu fil-proċeduri kriminali miż-żewġ stqarrijiet rilaxxjati mir-rikorrent. Fid-dawl ta' din l-ordni, din il-Qorti ma tistax tifhem b'liema tiġbid tal-immaginazzjoni tista' tasal għall-konklużjoni li l-konferma bil-ġurament ta' dawk l-istqarrijiet quddiem il-Maġistrat ma għandhomx ukoll ikunu mwarrbin. Kważi kwazi dan għandu xebħ mal-każ fejn dokument oriġinali jitwarrab iżda mhux il-kopja tiegħu. Il-konferma bil-ġurament hija unikament imsejsa fuq l-istqarrijiet u kwalunkwe ammissjoni kienet ukoll b'konsegwenza tal-istess**.*
>
> *80. Għalhekk anke f'dan ir-rigward, din il-Qorti ssib li ġew leżi l-artikolu 39(1) u 6(1) tal-Kostituzzjoni u l-Konvenzjoni rispettivament.*" [enfasi ta' dik il-Qorti]

Il-Qorti Kriminali mbagħad ikkonkludiet hekk fis-sentenza tagħha:

> "**Illi ghal darba ohra din il-Qorti qed tenfasizza illi m'ghandiex kompitu tiddecidi kienx hemm ksur tad-dritt tas-smiegh xieraq, madankollu ghandha kompitu li tiddecidi fuq l-ammisibilta' o meno tal-istqarrija tal-akkuzat u dan anke meta wiehed jiehu in konsiderazzjoni l-*overall fairness* tal-proceduri.**

[29] Deċiża mill-Qorti Kostituzzjonali fit-22 ta' Ġunju, 2021.

B'referenza ghal punti elenkati f'**Beuze** aktar il-fuq, fost ohrajn, jirrizulta illi l-akkuzat kien maggorenni u ma ngghabet l-ebda prova li dan b'xi mod jista' jiġi kkunsidrat bhala vulnerabbli. Ma jirrizultax illi c-cirkostanzi li fihom ittiehdet l-istqarrija kienet intimidanti u l-istess stqarrija inghatat volontarjament.

Irid jiġi enfasizzat illi meta l-akkuzat irilaxxa din l-istqarrija, il-ligi taghna ma kinietx tipprovdi ghad-dritt ta' l-assistenza legali **qabel u waqt** l-interrogazzjoni. Hawn hekk il-Qorti terga' taghmel referenza ghas-sentenzi sucitati fosthom **Borg vs Malta** u **Navone and Others v. Monaco** fost ohrajn, fejn gie ritenut illi jekk l-akkuzat/suspettat ma bbenifikax mid-dritt ta' l-assistenza legali minhabba *systematic restriction*, allura jirrizulta ksur ta' Artiklu 6 ta' Konvenzjoni tad-drittijiet tal-bniedem.

Din il-Qorti tinnota illi ma gewx imressqa xi ragunijiet impellanti - "*compelling reasons*" - sabiex l-akkuzat ma jithalliex ikollu avukat prezenti kemm qabel u kemm waqt l-interogazzjoni tieghu u *stante* li l-unika raguni kienet ta' restrizzjoni sistematika.

Fl-istqarrija tieghu l-akkuzat Sammut qieghed jaghti rendikont dettaljat, fejn fih qieghed jammetti l-involviment tieghu fir-reati li permezz taghhom qieghed jigi akkuzat. Ghaldaqstant u minghajr ebda dubju, din l-istqarrija thalli mpatt sinifikanti fuq il-proceduri kontra l-akkuzat.

Issir referenza ghas-sentenza ricenti moghtija minn din l-istess Qorti kif preseduta fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Tony Curmi**[30], liema sentenza ma ġietx appellata mill-Avukat Ġenerali, fejn il-Qorti ccitat id-diversi sentenzi msemmija f'din l-istess sentenza u wara li gibdet l-attenzjoni dwar id-divergenzi tas-sentenzi moghtija fuq dan is-suggett u l-importanza tal-*legal certainty*, ikkonkludiet billi ddikjarat l-istqarrija ta' l-akkuzat inammissibli u sussegwentament talbet l-isfilz taghha. Din is-sentenza giet segwita wkoll b'zewg sentenzi ohra fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Yousef Essesi**[31] u **Il-Pulzija vs Kevin Tabone**[32] li gew decizi bl-istess mod.

Din il-Qorti filwaqt li bl-ebda mod ma hija tiddikjara li l-istqarrija rilaxxata mill-akkuzat hija leziva tad-drittijiet tal-akkuzat, in vista tal-fatt li l-Qrati ghadhom sal-lum il-gurnata jaghtu direzzjonijiet differenti dwar stqarrija li giet mehuda minghajr ma l-akkuzat kellu assistenza legali, kemm qabel, kif ukoll waqt l-istqarrija, fl-interess tal-gustizzja u l-integrita' tal-process, **din l-istqarrija hekk rilaxxata fid-9 ta' Settembru, 2009 f' 16.54pm u tinsab a fol 31 et sequitur tal-atti ta'**

---

[30] Deċiża mill-Qorti Kriminali fid-9 ta' Frar, 2021.
[31] Deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali fit-2 ta' Marzu, 2021.
[32] Deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali fit-23 ta' Marzu, 2021.

<u>quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti Istruttorja, kif ukoll l-istess stqarrija li giet igguramentata mill-akkuzat nhar 14 ta' Settembru, 2009 quddiem il-Magistrat Antonio Micallef Trigona u li tinsab a fol. 83 tal-process u kull referenza ghaliha, ghandhom jigu ddikjarati inammissibli</u>." [enfasi ta' dik il-Qorti]

Huwa evidenti illi fil-każ odjern, bħal fil-każ fuq ċitat, in-nuqqas li l-imputat ingħata l-jedd li jottjeni parir legali qabel u waqt l-interrogatorju tiegħu, ma kienx nuqqas li ma sarraf fl-ebda preġudizzju għalih, stante illi fl-istqarrija rilaxxjata minnu, huwa għamel dikjarazzjonijiet inkriminanti. Il-Qorti għalhekk tqis illi fiċ-ċirkostanzi, ikun iżjed għaqli li timxi fuq il-passi li mxiet fuqhom il-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenzi fuq ċitati, kif ukoll il-Qorti Kriminali fis-sentenza fuq imsemmija, u tiskarta l-kontenut tal-istqarrija meħuda lill-imputat mingħajr il-jedd li jottjeni parir legali qabel u waqt l-interrogatorju tiegħu, bħala prova inammissibbli.

Ikkunsidrat ukoll:

Illi f'dan il-każ, l-imputat odjern jinsab akkużat b'imputazzjonijiet ta' traffikar u pussess aggravat li jirreferu għal żewġ okkażżjonijiet separati u distinti minn xulxin. Fil-fatt l-imputazzjonijiet odjerni jirreferu għal nhar il-25 ta' Mejju 2003 u x-xahrejn ta' qabel din id-data, kif ukoll għal-lejl ta' bejn it-30 ta' April 2004 u l-1 ta' Mejju 2004.

i) <u>Traffikar ta' pilloli *ecstasy* fil-25 ta' Mejju 2003 u fl-aħħar xahrejn ta' qabel din id-data</u>

Jirriżulta illi fuq informazzjoni li rċieva PC 451 Aaron Bugeja, il-Pulizija marret ġewwa l-istabbiliment *Tattingers* nhar il-25 ta' Mejju 2003 u hemmhekk, skont ix-xhieda ta' *Second SM* 45 Marisa Bartolo, l-imputat ġie nnutat jarmi bott mal-art, liema bott ġie elevat mill-istess xhud u fih instabu numru ta' pilloli, li mir-relazzjoni tal-espert maħtur mill-Qorti f'dawn il-proċeduri, ix-Xjenzat Godwin Sammut, jirriżulta illi b'kollox kienu tmienja u ħamsin pillola, li fihom instabet is-sustanza *3,4-Methlenedioxymethamphetamine (MDMA)*, li jfisser għalhekk, skont ix-xhieda tal-istess espert, illi dawn kienu pilloli *ecstasy*.

Hawnhekk irid jingħad illi għalkemm ix-xhud *Second SM* 45 Marisa Bartolo tirreferi għad-data tal-25 ta' Mejju 2002, huwa evidenti illi s-sena li fih seħħ dan il-każ hija żbaljata u dan kif jirriżulta wkoll mix-xhieda tal-Ispettur Norbert Ciappara, ta' PS 1086 Johann Micallef li jirreferi għall-jum li fih ittieħdet l-istqarrija tal-imputat *qua* xhud tal-istess, kif ukoll ix-xhieda ta' PC 10 Trevor Cassar Mallia li kien inkarigat sabiex jagħmel osservazzjonijiet wara li l-imputat

forna xi informazzjoni lill-Ispettur Ciappara, kif ukoll mill-fatt illi l-istqarrija tal-imputat iġġib id-data tal-25 ta' Mejju 2003, oltre illi l-esebit analizzat mix-Xjenzat Godwin Sammut jindika ċar illi l-każ seħħ nhar il-25 ta' Mejju 2003.

Illi stabbilit dan, madankollu, jirriżulta ċar illi l-Prosekuzzjoni serrħet il-każ tagħha, in kwantu din l-imputazzjoni, interament u kompletament fuq l-istqarrija rilaxxjata mill-imputat. Skartata din l-istqarrija bħala inammissibbli għar-raġunijiet fuq indikati, fl-atti ma jibqa' l-ebda prova li tista' ssosnti din l-imputazzjoni.

Għaldaqstant, din l-imputazzjoni ma tirriżultax ippruvata in kwantu tirreferi għall-25 ta' Mejju 2003 u x-xahrejn ta' qabel din id-data.

ii) Pussess ta' mediċina psikotropika u ristretta (*ecstasy*) fil-25 ta' Mejju 2003 u fl-aħħar xahrejn ta' qabel din id-data f'tali ċirkostanzi li juru li ma kinitx għall-użu esklussiv tal-imputat

Illi kif ġie ritenut fis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fit-12 ta' Mejju 2005, fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Marius Magri**:

> "Illi dawn il-każijiet mhux l-ewwel darba li jippreżentaw certa diffikolta` biex wieħed jiddetermina jekk id-droga li tkun instabet kienitx intiża għall-użu personali jew biex tiġi spaċċjata. Il-prinċipju regolatur f'dawn il-każijiet hu li l-Qorti trid tkun sodisfatta lil hinn minn kull dubbju dettat mir-raġuni w a bazi tal-provi li jinġabu mill-prosekuzzjoni li l-pussess tad-droga in kwistjoni ma kienx għall-użu esklussiv (jiġifieri għall-użu biss) tal-pussessur. Prova, ossia ċirkostanza waħda f'dan ir-rigward tista', skond iċ-ċirkostanzi tal-każ tkun biżżejjed."

U kif ingħad fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali tat-2 ta' Settembru 1999, fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Carmel Spiteri**:

> "meta l-ammont ta' droga ikun pjuttost sostanzjali, din tista' tkun ċirkostanza li waħedha tkun biżżejjed biex tissodisfa lill-qorti li dak il-pussess ma kienx għall-użu esklussiv tal-ħati".

Illi pero` kif intqal ukoll mill-Qorti tal-Appell Kriminali fis-sentenza tagħha tat-23 ta' Mejju 2002, fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Brian Caruana**:

> "kull kaz hu differenti mill-ieħor u jekk jirriżultawx iċ-ċirkostanzi li jwasslu lill-ġudikant għall-konvinzjoni li droga misjuba ma tkunx għall-użu esklussiv tal-akkużat, fl-aħħar mill-aħħar hija waħda li jrid

> jagħmilha l-ġudikant fuq il-fattispecji li jkollu quddiemu w ma jistax ikun hemm xi "hard and fast rule" x'inhuma dawn iċ-ċirkostanzi indikattivi. Kollox jiddependi mill-assjem tal-provi w mill-evalwazzjoni tal-fatti li jagħmel il-ġudikant u jekk il-konkluzjoni li jkun wasal għaliha il-ġudikant tkun perfettament raġġunġibbli bl-użu tal-loġika w l-buon sens u bażata fuq il-fatti, ma jispettax lil din il-Qorti li tissostitwiha b'oħra anki jekk mhux neċessarjament tkun l-unika konkluzzjoni possibbli".

Kif ingħad ukoll fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali tas-17 ta' Frar 1997, flismijiet **Il-Pulizija vs Mohammed Ben Hassan Trabelsi**:

> " … l-ewwel nett wiehed ghandu jara jekk l-ammont ta' droga huwiex ammont li normalment wiehed jassocja ma' uzu personali, u sa hawn il-piz tal-prova (u cioe` il-prova tal-ammont u tal-pussess) qieghed fuq il-prosekuzzjoni; jekk, pero`, dak l-ammont ikun tali li normalment wiehed ma jassocjahx mal-uzu esklussiv da parti tal-pussessur, ikun jispetta lill-imputat li jipprova, imqar fuq bazi ta' probabbilita`, li dak l-ammont kien ghall-uzu esklussiv tieghu, u dan b'applikazzjoni tal-Artikolu 26(1) tal-Kap. 101."

Illi fl-ewwel lok, huwa evidenti illi l-ammont ta' pilloli li kienu fil-pussess tal-imputat odjern mhuwiex ammont li normalment wieħed jassoċjah ma' pussess għall-użu personali. Minkejja li jirriżulta mis-*Social Inquiry Report* redatt fil-konfront tal-imputat, li kien hemm żmien li fih l-imputat kien jagħmel użu mill-*ecstasy*, l-ammont ta' pilloli kien tali illi ma jistax ħlief jiġi assoċjat ma' pussess għall-fini ta' spaċċ, tenut kont ukoll illi l-imputat kien jinsab f'diskoteka fejn normalment jiltaqgħu ż-żgħażagħ u fejn l-ispaċċ għalhekk ċertament li kien faċilatat.

Irid jingħad ukoll illi f'dan ir-rigward, id-difiża ma qajjmet l-ebda kontestazzjoni, għajr illi l-imputat ġie akkużat biss bil-bejgħ u t-traffikar tal-istess mediċina psikotropika u ristretta u mhux bil-puggess aggravat tal-istess, li evidentement mhuwiex il-każ. Jingħad madankollu illi mill-provi akkwiżiti, u la darba skartata l-istqarrija tal-imputat, huwa jista' jinstab ħati biss tar-reat ta' pussess aggravat ta' mediċina psikotropika u ristretta b'referenza għall-25 ta' Mejju 2003 u mhux għax-xahrejn ta' qabel din id-data.

Għaldaqstant, il-Qorti tqis illi din l-imputazzjoni, in kwantu tirreferi għall-25 ta' Mejju 2003, tirriżulta sodisfaċentement ippruvata.

iii) Traffikar ta' mediċina psikotropika u ristretta *ecstasy* fil-lejl ta' bejn it-30 ta' April 2004 u l-1 ta' Mejju 2004

iv) <u>Pussess ta' mediċina psikotropika u ristretta (ecstasy) fil-lejl ta' bejn it-30 ta' April 2004 u l-1 ta' Mejju 2004 f'tali ċirkostanzi li juru li ma kinitx għall-użu esklussiv tal-imputat</u>

Jirriżulta illi din il-parti tal-imputazzjonijiet, li allura tirreferi għal-lejl ta' bejn it-30 ta' April 2004 u l-1 ta' Mejju 2004 hija msejjsa fuq ix-xhieda ta' Gavin Bugeja, li xehed iżjed minn darba f'dawn il-proċeduri.

Dwar dan, il-Qorti m'għandhiex dubju illi x-xhieda mogħtija minn Gavin Bugeja f'dawn il-proċeduri ossia illi l-pilloli li nstabu fil-pussess tiegħu ngħataw lilu mill-imputat odjern sabiex huwa jdaħħalhom għall-istess imputat ġewwa d-diskoteka *Axis* u dan versu pagament ta' flus, għandha mis-sewwa. Dan qed jingħad għaliex fid-drabi li huwa xehed f'dawn il-proċeduri, l-istess Gavin Bugeja baqa' jżomm mal-istess verżjoni u salv għall-fatt illi ma setax jiftakar ċerti dettalji, li huwa plawsibbli u naturali tenut kont tat-trapass taż-żmien, il-verżjoni tiegħu baqgħet dejjem konsistenti.

Hawnhekk irid jingħad ukoll illi fuq talba tad-difiża, ġew allegati l-atti tal-proċeduri fil-konfront tal-istess Gavin Bugeja flimkien mal-atti tal-proċeduri odjerni. Il-proċess verbal tal-inkjesta li saret dwar il-każ ta' Gavin Bugeja, flimkien mal-istqarrija ġuramentata tal-istess Gavin Bugeja quddiem il-Maġistrat Inkwirenti Dr. Michael Mallia tifforma parti minn dawn l-atti. M'hemmx dubju illi fit-termini tal-Artikolu 550 tal-Kodiċi Kriminali, li għalih jagħmel referenza wkoll l-Artikolu 646(4) tal-Kodiċi Kriminali, il-proċess verbal magħmul regolarment, jista' jingħata bħala prova fis-smigħ tal-kawża. Għalhekk, fil-waqt illi l-Qorti ma tistax u m'għandhiex tieħu konjizzjoni tax-xhieda mismugħa fil-proċeduri fil-konfront ta' Bugeja, in kwantu x-xhieda tagħhom ma nstemgħetx quddiem il-Qorti fil-presenza tal-imputat odjern u fit-termini tal-Artikolu 646(1) tal-Kodiċi Kriminali, mhux l-istess jista' jingħad fir-rigward tal-proċess verbal tal-inkjesta u l-kontenut tiegħu, li jifformaw parti mill-atti proċesswali fil-każ kontra Bugeja, allegati mal-atti proċesswali odjerni.

Mill-istess proċess verbal jirriżulta illi l-Maġistrat Inkwirenti f'dak il-każ kien ħatar lill-Ispiżjar Mario Mifsud bħala espert forensiku u illi l-istess espert analizza dokument konsistenti f'borża tal-plastik trasparenti, li fiha kien hemm *label* bajda bil-kliem "Date 01.05.2004, Hin 03.31 am, Elevat/i min gewwa l-but ta' Gavin Bugeja, fil-prezenza ta' Gavin Bugeja, minn PS 114, PC 213, PC 706, Insp. J. Mifsud". Skont ir-relazzjoni tal-istess espert in oltre, f'din il-borża kien hemm tnejn u għoxrin pillola bajda bis-simbolu taċ-ċirasa u illi dawn kienu kollha *bevelled.* Jirriżulta in oltre mill-konklużjoni tal-istess espert fir-relazzjoni tiegħu, illi fil-pilloli li kien hemm fl-istess dokument, f'ammont ta' tnejn u għoxrin pillola, instabet fihom is-sustanza *3,4-Methlenedioxymethamphetamine*

(MDMA). Is-sustanza *MDMA,* li hija *central stimultant,* hija kkontrollata bil-liġi taħt it-Tielet Skeda, Parti A tal-Kap. 31 tal-Liġijiet ta' Malta. Dawn il-pilloli jidhru fotografati fir-ritratti esebiti fl-istess process verbal minn PS 516 Alfio Borg, ukoll maħtur mill-Maġistrat Inkwirenti bħala *Scene of Crime Officer* in konnessjoni ma' teħid ta' ritratti.

Jirriżulta wkoll mill-istess proċess verbal illi nhar l-1 ta' Mejju 2004, Gavin Bugeja irrilaxxja stqarrija lill-Pulizija Eżekuttiva, liema stqarrija huwa kkonfermaha bil-ġurament quddiem il-Maġistrat Inkwirenti nhar it-3 ta' Mejju 2004. Fl-istqarrija tiegħu, u b'referenza għal dak li seħħ "*Sbieh illum*", u għat-22 pillola *ecstasy* li nstabu fil-but tal-qalziet tiegħu waqt it-tfittxija fuq il-persuna tiegħu mill-Pulizija, l-istess Bugeja jgħid illi dawn tahomlu wieħed bil-laqam ta' Fester, fil-jum ta' qabel ossia għall-ħabta ta' xi nofs il-lejl, meta dan Fester qallu sabiex idaħħal il-pilloli ġewwa l-*Axis night club* u li ta' dan kien ser jagħtih Lm20. Meta huwa staqsih għaliex ma kienx ser idaħħal il-pilloli hu, dan ma wieġbu xejn. Fester kien diġa` tah il-pilloli u daħal ġewwa, u Bugeja daħal xi nofs siegħa wara, baqa' jfittxu sabiex jagħtih il-pilloli u ma sabux u għalhekk il-pilloli baqgħu għandu sakemm ġie arrestat mill-Pulizija. Sussegwentement, l-istess Bugeja ikkonferma din l-istqarrija tiegħu quddiem il-Maġistrat Inkwirenti.

Il-Qorti tinnota illi għalkemm l-atti li minnhom jifformaw parti il-proċess verbal fuq imsemmi, inkluż l-istqarrija ġuramentata ta' Gavin Bugeja meħuda ai termini tal-Artikolu 121B tal-Kap. 31 tal-Liġijiet ta' Malta, ġew esebiti fl-atti tal-proċeduri odjerni fuq talba tad-difiża u ma saret l-ebda referenza mill-Prosekuzzjoni għall-istess stqarrija ġuramentata waqt ix-xhieda ta' Bugeja f'dawn il-proċeduri, biss l-istess proċess verbal ġie esebit fl-atti odjerni qabel xehed għat-tielet darba f'dawn il-proċeduri l-istess Gavin Bugeja, meta allura d-difiża kellha kull opportunita` li tieħu konjizzjoni tal-istqarrija ġuramentata tiegħu, effettivament esebita fuq talba tagħha, u anke tikkontrollah billi tagħmel il-kontro-eżami tiegħu dwar l-istess.

Għalhekk tenut kont illi mis-suespost jirriżulta illi l-każ li dwaru jixhed Bugeja seħħ fil-lejl ta' bejn it-30 ta' April 2004 u l-1 ta' Mejju 2004, kif ukoll illi l-imputat odjern provda lil Bugeja 22 pillola *ecstasy* sabiex huwa jdaħħalhom għalih ġewwa l-istabbiliment *Axis,* jirriżulta wkoll pruvat, fil-grad rikjest mil-liġi, illi fil-lejl in kwistjoni, l-imputat traffika l-pilloli *ecstasy* fit-termini tal-imputazzjoni odjerna. Il-Qorti tqis illi huwa wkoll evidenti illi l-pussess ta' tali pilloli da parti tal-imputat odjern kien wieħed aggravat u dan kemm tenut kont tan-numru ta' pilloli li huwa kellu fil-pussess tiegħu, kif ukoll taċ-ċirkostanzi tal-każ, inkluż illi l-imputat ried proprju illi r-riskju dwar in-numru ta' pilloli li kellu fil-pussess tiegħu ma jassumihx hu iżda għaddih lil ħaddieħor ossia lil Bugeja, kif ukoll tal-post li għalih kienu ntiżi dawk il-pilloli, ossia stabbiliment ta'

divertiment ġewwa Paceville. Għaldaqstant, tqis ukoll illi anke din l-imputazzjoni ġiet sodisfaċentement ippruvata.

v) <u>Aggravju tad-distanza</u>

Illi dwar ir-reat ta' pussess aggravat tal-pilloli *ecstasy* li jirreferi għall-25 ta' Mejju 2003, m'hemmx dubju illi la darba l-imputat kien jinsab fl-istabbiliment *Tattingers* meta kien fil-pussess tal-pilloli in kwistjoni, liema stabbiliment kien post fejn normalment jiltaqgħu ż-żgħażagħ, allura lanqas ma hemm dubju illi dan l-aggravju jirriżulta.

Dwar ir-reati ta' traffikar u ta' pussess aggravat tal-pilloli *ecstasy* li jirreferu għal-lejl ta' bejn it-30 ta' April 2004 u l-1 ta' Mejju 2004, mix-xhieda ta' Gavin Bugeja f'dawn il-proċeduri jirriżulta illi hu u l-imputat odjern kienu jinsabu faċċata tal-istabbiliment *Axis* meta l-istess imputat għaddielu l-pilloli in kwistjoni, li jfisser ukoll illi kienu qegħdin proprju fiċ-ċentru ta' post fejn normalment jiltaqgħu ż-żgħażagħ. Għalhekk anke hawn jirriżulta ppruvat dan l-aggravju. F'dan il-kuntest, il-Qorti ma tistax ma tqisx ukoll illi d-difiża għamlet diversi dikjarazzjonijiet f'dawn il-proċeduri f'dan ir-rigward, fosthom illi "*f'każ ta' sejbien ta' ħtija dwar l-imputazzjonijiet prinċipali, allura għandu jirriżulta wkoll l-aggravju tad-distanza*".

Kunsiderazzjonijiet Dwar Piena

Għal fini ta' piena, il-Qorti qed tieħu in konsiderazzjoni fl-ewwel lok, il-fedina penali tal-imputat, kif aġġornata sa Marzu tas-sena 2020, mil-liema jirriżulta illi l-imputat instab ħati ta' reati kontravenzjonali, pussess tar-raża tal-*cannabis*, ir-reat kontemplat fl-Artikolu 95 tal-Kodiċi Kriminali u approprjazzjoni bla jedd, dwar liema l-imputat ingħata *inter alia* pieni pekunjarji, liberazzjoni kondizzjonata, u sentenza sospiża ta' priġunerija. Jirriżulta wkoll illi l-aħħar reati li l-imputat instab ħati tagħhom seħħew f'Ġunju tas-sena 2012.

Il-Qorti qieset ukoll il-kontenut tas-*Social Inquiry Report* redatt fil-konfront tal-imputat, mil-liema jirriżulta illi sa dakinhar li dan ġie redatt, l-imputat jidher li kien qed jgħix ħajja stabbli.

Qieset ukoll dwar id-dewmien f'dawn il-proċeduri, illi l-Prosekuzzjoni għalqet il-provi tagħha b'mod definittiv fis-seduta tas-27 ta' Mejju 2013 u għalhekk għaxar snin wara li seħħ il-każ odjern, illi fil-perjodu ta' wara ossia mis-27 ta' Settembru 2013, meta suppost bdew jinstemgħu l-provi tad-difiża, sas-seduta tat-28 ta' Novembru 2018, meta l-Qorti ddikjarat il-provi tad-difiża magħluqin, l-unika prova li ressqet id-difiża kienet tramite is-*Social Inquiry Report* redatt mill-

Uffiċjal tal-*Probation* u li f'dan il-perjodu, l-imputat ma deherx għas-smiegħ tal-kawża diversi drabi minkejja li kien debitament notifikat, jew inkella talab differiment stante li ma kienx ikkomunika mad-difensur tiegħu, u li wara t-28 ta' Novembru 2018, kien hemm żewġ seduti oħrajn li għalihom l-imputat ma deherx, minkejja li kien debitament notifikat. Huwa evidenti għalhekk illi parti mid-dewmien fil-proċeduri kien attribwibbli wkoll lill-imputat odjern.

Qieset ukoll dak sottomess mid-difiża fit-trattazzjoni finali tagħha, u dan fis-sens illi l-imputat inżamm taħt arrest preventiv għall-perjodu ta' 56 jum in konnessjoni ma' każ separat, li minnu huwa finalment ġie liberat. F'dan ir-rigward il-Qorti tqis illi kwalunkwe żmien li fih l-imputat inżamm arrestat in konnessjoni ma' każ ieħor ma jistax u m'għandux jittieħed in konsiderazzjoni f'dan il-każ, li huwa wieħed kompletament distint.

Tqis finalment in-natura u s-serjeta` tal-imputazzjonijiet li tagħhom l-imputat qed jinstab ħati, kif ukoll iċ-ċirkostanzi taż-żewġ każijiet u n-numru ta' pilloli mertu tal-istess, kif ukoll il-valur approssimattiv tal-istess.

Konklużjoni

Għal dawn il-motivi, il-Qorti wara li rat l-Artikoli 40A, 120A(1)(a), 120A(2)(b)(i) u t-tieni *proviso* tal-Artikolu 120A(2) tal-Kap. 31 tal-Liġijiet ta' Malta, kif ukoll ir-Regolament 3(1) tal-Avviż Legali 22/1985 u l-Artikoli 17(b) u (h) tal-Kodiċi Kriminali, qed issib lill-imputat **Edward Cardona** mhux ħati tal-imputazzjoni ta' traffikar ta' mediċina psikotropika u ristretta (*ecstasy*) in kwantu din tirreferi għall-25 ta' Mejju 2003 u x-xahrejn ta' qabel din id-data u tilliberah minnha, fil-waqt illi qed issibu ħati tat-traffikar tal-mediċina psikotropika u ristretta (*ecstasy*) in kwantu dan ir-reat jirreferi għal-lejl ta' bejn it-30 ta' April 2004 u l-1 ta' Mejju 2004, kif ukoll tar-reat ta' pussess aggravat tal-mediċina psikotropika u ristretta (*ecstasy*) in kwantu dan jirreferi għall-25 ta' Mejju 2003 (u mhux għax-xahrejn ta' qabel din id-data) u għal-lejl ta' bejn it-30 ta' April 2004 u l-1 ta' Mejju 2004, kif ukoll dwar l-aggravju tad-distanza kemm dwar il-każ tal-25 ta' Mejju 2003, kif ukoll dwar il-każ tal-lejl ta' bejn it-30 ta' April 2004 u l-1 ta' Mejju 2004, u tikkundannah fir-rigward għall-piena ta' **tnax-il (12) xahar priġunerija effettiva** u **multa ta' elfejn ewro (€2,000)**.

In oltre ai termini tal-Artikolu 533 tal-Kodiċi Kriminali, il-ħati qed jiġi kkundannat għall-ħlas tal-ispejjeż konnessi mal-ħatra tal-espert ix-Xjenzat Godwin Sammut, maħtur f'dawn il-proċeduri, liema spejjeż jammontaw għas-somma ta' mitejn u tliet Liri Maltin u ħamsa u ħamsin ċenteżmu (Lm203.55) ekwivalenti għas-somma ta' erba' mija, erbgħa u sebgħin ewro u ħmistax-il ċenteżmu (€474.15) u għas-somma ta' mija u erbatax-il ewro u tnejn u għoxrin

ċenteżmu (€114.22), b'kollox ammontanti għas-somma ta' ħames mija, tmienja u tmenin ewro u sebgħa u tletin ċenteżmu (€588.37), liema spejjeż għandhom jitħallsu mill-ħati fi żmien tliet xhur mil-lum.

Tordna in oltre d-distruzzjoni tal-pilloli esebiti in atti bħala Dok. NC 1, hekk kif din is-sentenza tgħaddi in ġudikat u dan taħt il-ħarsien tar-Reġistratur li għandu jirrediġi proċess verbal li jiddokumenta l-proċedura tad-distruzzjoni, liema dokument għandu jiġi nserit fl-atti ta' din il-kawża mhux aktar tard minn ħmistax-il jum minn tali distruzzjoni.

Natasha Galea Sciberras
Maġistrat